

SVATÝ DON BOSCO

J O S E F K R L Í N

SVATÝ
DON BOSCO

S e n m l a d é h o B o s c a

»Dnes v noci jsem měl sen. Přicházela ke mně velká žena, pasoucí veliké stádo. Přiblížila se, zavolala mne svým jménem a pravila: Vidiš, malý Jene, to stádo? Hle, svěřuji ti je.«

NAPSÁNO

z lásky ke svatému Donu Janu Boscovi, a k jeho cti i z lásky k jeho matce Marketě, ženě krásného života z Boha. A přáním, aby rodina Dona Bosca, salesiáni, osídlili v hojnosti i naše kraje k jejich blahu. Věnuji tuto knížečku našim salesiánům ve Fryštáku.

P ř e d m l u v a

J. Sv. Pius XI. při schvalování Dekretu De Tuto proslovil o blahoslaveném Donu Janu Boscovi, který byl prohlášen za svatého 1. dubna 1934, řeč plnou nadšení, chvály a radosti. Mluvil o blahoslaveném jako »o stkvoucím dílu rukou Božích, jednou v řádu přirozeném a po druhé v řádu nadpřirozeném. V obojím světě je to postava nádherná, ponořená do mnohonásobného jasu a mnohonásobného významu... Měl zlaté srdce, vpravdě otcovské, srdce, ve kterém byla i všecka něha srdce mateřského, zvláště k nejmenším a k nejchudším mezi malými a chudými. A k tomu měl i vůli vskutku mohutnou, nepřemoženou a nepřemožitelnou... Velkodušný byl jeho život, veliké jeho životní dílo.«

Toto podivuhodné dílo tvořil skoro padesát let v poměrech velice těžkých, které však nezdolaly jeho síly, neumenšily jeho lásky, nespálily jeho nadšení. Roku 1888 kladli do hrobu vyčerpané tělo Dona Bosca a v té době jeho duch se vznášel dílem salesiánů nad četnými kraji evropskými i zámořskými. Mnoho sirotek a opuštěných mu vděčilo za svoji záchranu, existenci, povolání, vnitřní radost a pokoj.

Psal se rok 1817. V Becchi bylo rušno. Květnové slunce rozlévalo své světlo a teplo na celý kraj a s tváří chudých venkovanů, zapřažených do práce, stékaly krůpěje potu. František Ludvík Bosco, který musil vydělávat na živobytí pro šest lidí, lopotil se od rána do večera a když se jednoho večera vrátil, promočen na kůži, vešel

neprozřetelně do sklepa. Po čtyřech dnech, jež proležel v prudkých horečkách, loučil se se světem. Žena a tři děti stály v slzách u jeho lůžka. Dvouletý Jan nechápal, co se děje, a za žádnou cenu nechtěl odejít od svého tatínka. Později vypravoval v Turině svým sirotkům o této chvíli: »Nebyla mi ještě ani dvě léta, když mi zemřel otec a nepamatuji si jeho rysů. Pamatuji se jen na slova matčina: »Nemáš již tatínka, drahý můj Jeníčku.« Všichni vycházeli z místnosti, v níž ležel, ale já chtěl zůstat. »Pojď, dítě, pojd',« naléhala matka. »Nepůjdu, nepůjde-li se mnou též tatínek,« odpovídal jsem. »Ale jen pojd', dítě, nemáš již otce.« A po těchto slovech mne vzala tato svatá žena za ruku a odvedla mne, plačíc. Plakal jsem také, protože naříkala matka, vždyť v tom věku dítě nic nechápe, ale její slova »Nemáš již otce« nevymizela mi nikdy z paměti. Od této první bolesti do pěti let nemám žádného hlubšího dojmu.«

Don Bosco byl sirotkem a poznal tvrdý úděl sirotkův. Matka ho něžně milovala, ale starší nevlastní bratr, jenž si osoboval autoritu hlavy rodiny, byl k němu málo milosrdný. Jan však byl vyvolen a Prozřetelnost mu již chystala příbytek v Turině. Tisíce turinských sirotků, opuštěných a toulajících se městem, trpících hlad a hynoucích duševně i duchovně, potřebovalo otce. A po Turinu ho žádali sirotci i v jiných velkých městech italských a děti za hradbou Alp, shlížejících na Piemontsko, v Německu, Francii, Španělsku a i sirotci za mořem. Bylo třeba, aby ztratil otce, aby poznal bolest ztráty a tvrdý život dítěte sirotka. Poznal je a proto se stal tak dobrým jejich otcem. »Orphanorum pater — otec sirotků«, slova, napsaná na

jeho hrobu, vyjadřují dílo, životní poslání Jana Bosca a jsou jeho chválou i odměnou.

Pius XI. nazval Jana Bosca světce naší doby. Svatost znamená důvěrné sblížení s Kristem, připodobňování se Pramenu vši svatosti a dokonalosti. Světec jest z nejkrásnějších darů Boha člověčenstvu. Boží milosrdenství a nekonečná láska dává vzrůstat světci pro dobro lidí. Vyrostá z pozemské hlíny, zavlažován milostí, ve strom, v jehož stínu a z jeho plodů čerpají mnozí osvěžení a sílu.

Turin byl velkým městem, když do něho přicházel novosvěcenec Jan Bosco. Byl městem úřadů, politického vření, revolučních hesel. Ale byl i městem opuštěných. V ohledu náboženském byly tam poměry velice smutné. Nescházely v něm charitativní ústavy katolické, ale nestačily jaksi na dobu a změněné poměry. Farnosti měly hodně farníků, ale málo kněží, a někteří z nich, vychovaní ve starém duchu, se nedovedli přizpůsobiti rychlým změnám. Ztráceli věřící, poněvadž mezi ně nešli, neradovali se s nimi, netruchlili s nimi, nehladili jich. Děti chudých byly ponechány samy sobě, prodlévaly celé dny mimo dům, rostly v neukázněnosti, neuznávající žádné autority. Revoluční i protikřesťanská hesla měla v mládeži nadšené znavače.

Ovšem Don Bosco se nespokojil jen slovem. Piemontané jsou lidé praktičtí a Bosco jednal. Za slovem následoval čin a dnes před svatořečením jest možno říci, že se splnilo celé přání Boscovo.

Pozoroval a viděl. Otec siroteků. Pozoroval děti a mládež chudých vrstev turinských a viděl mravní jejich úpadek, ne-li zpustlost. Vězení

byla přeplněna dorůstajícími jinochy. Mnoho mladých lidí přicházelo na práci do Turina, byli ještě mravně zachovalí, a tam hynuli, ničení prostředím. Dnes měli práci, zítra zaháleli. Jako v téže době Kolping v Kolíně n. R., tak Don Bosco v Turině viděl nebezpečí takového života. I založil nejdříve večerní kursy, pak koupil dům, shromažďoval opuštěné, vzdělával je, učil je, radil jim, povznášel je, byl jim otcem i matkou. Vyrval je ze špatného prostředí a umístil do nového. Vychoval z nich výborné řemeslníky, nezapomínaje při tom na jejich duši, k níž svou dobrotou našel snadno přístup, opatřil jim místa, požehnal jejich rodinám a nezapomínal na ně.

Jak se dostal k nedůvěřivým mladým lidem? Bůh mu je přivedl. Bosco věděl — jeho sen mu to ukázal — že uprostřed zanedbané mládeže jest jeho poslání. Dne 8. prosince 1841, ve svátek Neposkvrněného Početí, začal své dílo.

Byl oblečen v sakristii ke mši sv. a kostelník odešel hledat ministranta. Vtom vstoupil do sakristie 16letý hoch, zanedbaný, bídne oděný. Kostelník, který se vracel, byl rozezlen a ostře se na něho obořil. Vždyť ten chlapec vůbec nevěděl, proč vstoupil do kostela. Obdržel od kostelníka několik ran a to Bosca rozesmutnělo. »Proč biješ to ubohé dítě? takhle nesmíš jednat s mými přáteli,« domlouval jemně kostelníkovi. Musil se ihned vydat za chlapcem, přivedl ho a Bosco ho s úsměvem oslovil: »Neboj se mne, příteli můj, neudělám ti nic zlého. Jak se jmenuješ?« Vypsal se ho na jeho rodiště, na otce i matku, oba již mrtvé, na jeho věk. »Umíš číst a psát?« »Neumím.« »Umíš zpívat, hvízdát?« Hoch se dal do smíchu. Přátelství mezi nimi

*bylo již navázáno. »Byl jsi již u sv. přijímání?«
»Nebyl.« »U zpovědi?« »Když jsem byl malý.«
»Modlíš se ráno a večer?« »Nemodlím, neumím
se modlit.« »Chodíš na katechism?« »Bojím se.«
»Proč?« »Stydím se, protože děti umějí lépe
všechno než já!« »A kdybych tě já učil ka-
techismu, přišel bys?« »Velice rád.« »Kdy začne-
me? Dnes večer?« »Ano.« »A proč ne hned?«
»Jak chcete.« »Tedy dobře. Zůstaneš na mši
svaté a pak se budeme spolu učit.«*

*Po mši svaté Don Bosco vykládal půl hodiny
svaté pravdy náboženské. A když hocha pro-
pouštěl, tázal se ho: »Přijdeš ještě jednou?«
»Jistě.« »Tak přijď a přiveď s sebou své přáte-
le.« Přišel v neděli a s ním ještě 9 jinochů stej-
ného věku. Toť začátek jeho díla, jemuž Bůh
tak hojně požehnal.*

*Roku 1841 byl Bosco vysvěcen na kněze a
v Turině v koleji »Il Convitto Ecclesiastico« se
chtěl prohloubit ve svatéologii. Pilně studo-
val a zároveň pozoroval velkoměstský život.
Chápal důležitost poznání, zhlédal jasně, jak
atheism zneužívá pokroku moderních věd,
hlavně fyziky, biologie a historie, proti zjeve-
nému náboženství. Bez důkladné znalosti není
možno čeliti nepříteli a Bosco mu chtěl čeliti.
Chtěl postavit a postavil proti slovu slovo. Proti
lži pravdu. Psal brožurky, v nichž se obíral nej-
ožehavějšími otázkami tehdejší doby, hájil
pravdu, vyvracel blud.*

*Jak Don Bosco pochopil moderní dobu, jest
příkladem i dnešním katolíkům, neboť vyzdvi-
huje heslo »Proti slovu slovo, proti tisku tisk«,
praví: »Nejdříve chci vybudovati tiskárnu. Pak
velkou tiskárnu. A konečně mnoho tiskáren.«*

Ale co by bylo platno psát knížky, když by

nepronikly do širší veřejnosti? Don Bosco jim dovedl udělat reklamu. Jeho spolubratři byli jí nejednou pobouřeni, připadala jim i jako zesměšňování, snižování vznešené nauky, ale Bosco neustoupil. Nepřítel, díky reklamě, bral Církvi duše, proč by je kněz, služebník Páně, nemohl pomocí reklamy Církvi vracet?

Světec naší doby. Tisíce letáčků rozdal po městě, nezapomněl na žádný dům, na žádnou rodinu. Konal dobře dětem a neváhal tohoto dobra užiti v dobrém smyslu, aby lidé dostali pravdu. Nepřátelé, hlavně protestanté, ho chtěli znemožnit, Bosco měl býti několikrát zabit najatými vrahy. Bůh ho však chránil a jeho jméno se tím stávalo jen známějším, čehož zase využil pro blaho nesmrtelných duší, jež miloval jako Bohu oddaný kněz. Octl se v ohni nepřátelských střel a zatím co nepřátelé ztráceli čas útokem na jeho osobu, on, neodpovídaje na ně, mířil pravdou jen na duše sváděné, nebo již svedené.

Světec moderní doby, světec těžkých dob, jež právě prožíváme. Zdaž jeho vychovávací metoda není právě nyní vynášena a napodobována nejen katolíky, nýbrž i nevěřícími? A zdaž salesiánské kongregace právě na periferiích velkoměst nekonají přímo zázraků ve výchově těch nejopuštěnějších, nejubožších a nejzanedbanějších?

V první kapitole jest řeč o dětství a studiích Dona Jana Bosca, o jeho bohosloveckých letech a vysvěcení na kněze. Matka byla v těchto letech svému dítěti vůdčí hvězdou. Místa pobytu Dona Jana Bosca: Becchi, Murialda, Moncucco, Chieri.

»Když se mluví o zločinech, říká se: Hledejte v tom ženu. Ale zapomíná se dodati, když se mluví o ctnosti: Hledejte v tom matku.« Et. Lamy.

»Opouští mne hned strach, jak si vzpomenu na matku.« P. Didon.

Markétě Boscově bylo dvacetsedm let, když se odebral její muž na věčnost. Měla malé hospodářství, které jen tak tak vyživilo pět lidí, babičku, již sedmdesátiletou, tři syny, nevlastního Antonína, Josefa a nejmladšího Jana a jejich matku. Od časného rána do noci musila pracovat, aby odehnala ode dveří hlad a nouzi a do práce nutila i své děti. Život byl k ní tvrdý a chtěla, aby její synové byli pro tu tvrdost dobře vyzbrojeni. Jan pásal na lukách dobytek a sotva unesl lopatu, musil pomáhat na poli starším bratřím.

Becchi, vesnička, vzdálená asi 20 km od Chieri, a 5 km od Châteauneuf, byla obývána jen chudými pokojnými lidmi. Ale v rodině Bosců byl často pokoj a soulad rozvrácen nejstarším synem, Antonínem. Při smrti otcově mu bylo dvanáct let a chtěl býti pánem v rodině. Byl hrubý na bratry, hlavně na Jana a nejednou se osopil i na matku; z očí mu sršely jiskry, zlobná slova se sypala na mlčící ženu a ruce se vztahovaly k ráně. Neudeřil jí sice, ale Jan často pocítil na svém obličejí jejich nepříjemný dotek.

Nejmladší syn lpěl na matce celou duší, něžně ji miloval, svěřoval se jí se všemi svými radostmi, bolestmi i touhami a ona mu jediná porozuměla. Nebyla totiž jen pracovitou ženou, nýbrž i zbožnou matkou. Neuměla sice číst a psát, ale bála se Boha a bázeň Boží je počátkem moudrosti. Láska k Bohu a dětem tvořila základnu celého jejího života. Byla trpělivá a shovívavá, silná a moudrá, prozíravá a vídoucí a takové vlastnosti vštěpovala i dětem, Antonína nevyjímajíc — stal se z něho řádný muž — a nejúrodnější prst pro símě lásky nacházela právě v Janovi. Jako by tušila, že drahé dítě je předurčeno Bohem k velikým věcem, nezapomněla jeho dušičku i jeho srdce tak připravit, aby se honosily nevšední

krásou a líbily se Bohu i lidem. Ježto nebylo po-
myšlení, aby je posílala na katechism do Château-
neuf, sama je učila náboženským pravdám, ráno
i večer poklekala s hochy k modlitbě, ustavičně je
nabádala, aby si byli vědomi všudypřítomnosti Boží,
a všechno konali z lásky k Bohu, který je jejich mi-
lostivým otcem.

Jan přijímal uctivě všechna její teplá slova, neboť
věděl, že vycházejí z milujícího srdce. Chtěl jí jen
působiti radost a bylo jí jistě nemalou útěchou, když
viděla osmiletého syna, který se naučil číst, mezi
dětmi, jimž vykládal náboženství, jak se mu naučil
od matky, nebo jim předčítal ze životů světců, neza-
pomínaje nikdy ani na začátku ani na konci na
vroucí Zdrávas Maria. Jako matka, i syn miloval
vroucně Pannu Marii a tato láska se stala ohněm
všech let i skutků jeho svatého života. A jistě v du-
chu plesala, když desíleté dítě, jež projevovalo zna-
menité kouzelnické vlohy, udivovalo diváky, děti,
mládež i starce svými smělymi kousky, ale jen za
zvláštní odměnu: Všichni se s ním musili napřed po-
modlit růženec nebo jít na kázání. Jeho dobrota,
spojená s dovedností, již tehdy působila mocně na
lidi a podmaňovala si je. Svého umění, jemuž se
naučil od žonglérů v Châteauneuf, kamž někdy ve
čtvrtek ho brávala matka, a v němž se zdokonaľoval
doma vytrvalým cvičením, užil pro dobro duší.

Zbožnost, vlitá matkou v duši dítěte, stále se pro-
hlubující a prostupující všechno konání, byla po
desátém roce zmnožena dvěma událostmi: Prvým
svatým přijímáním, k němuž přistoupil v březnu
roku 1826 a podivným snem.

Přijímal prvně Tělo Páně s nevyslovitelnou vnitřní
radostí a naplněn tímto blahem, přivinul se večer
ke své matce, která ve významný den posílila ještě
jeho předsevzetí.

»Drahé dítě,« pravila mu, »pevně věřím, že se Bůh zmocnil dnes ráno tvého srdce. Slib mu, že je zachováš dobrým a čistým až do smrti. Přijímej často, ale nikdy svatokrádežně, proto se i zpovídej se vši upřímností. Buď poslušný: Chod' rád na katechism a na kázání a jako moru se vystříhej špatných druhů.« Slova matčina mu byla zákonem a rozkazem.

Snu připadá čelné místo v Boscově životě, snem mu Bůh a Panna Maria často sdělovali své pokyny a se snem se setkáváme hned na prahu jeho života. Byl zároveň nadějí, že se uskuteční jeho touha, aby se stal knězem.

Zdálo se mu, že se ocitl mezi houfem dětí, parkujících, křičících, nadávajících, ba rouhajících se. Snažil se je umlčet, a když to nešlo po dobrém, napřáhoval již ruce, aby je spořádal po zlém. V tom se k němu přibližovala tajemná postava a pravila mu: »Žádné násilí! Chceš-li si je nakloniti, musíš s nimi zacházeti jemně.« Po těchto slovech se proměnil zástup dětí v beránky a postava, ukazujíc mu jejich svěšené hlavy, dodávala: »Vezmi hůl a žeň je na pastvu. Později pochopíš, co znamená toto vidění.« — »Snad budu knězem,« pomyslil si hoch a pomyslila si to i matka, když jí svůj sen vyprávěl.

Od této chvíle se nepřetržitě obíral myšlenkou na kněžství, o němž měl vznešené ponětí. Svě poslání však vždycky spojoval s prvním snem. »Poslyšte, maminko,« děl jednou, »stanu-li se knězem, zasvětím svůj život dětem. Potáhnu je k sobě. Budu je milovat a získám si jejich lásku. Budu jim dobře radit a budu pracovat jen pro spásu jejich duší.«

Paní Markéta, věříc v upřímnost touhy svého dítěte, si po takových rozmluvách jen povzdychla, a leckdy i poplakala. Byla by tak ráda viděla svého milého Jana u oltáře, ale kde sebrat tisíce, potřebné

ke studiu? Děj se vůle Boží, řekla si a ani slovem nebránila dítěti v jeho myšlenkách. Je-li vůle Boží, aby se stal knězem, Bůh si ho k oltáři již dovede.

Roku 1826 se zdálo, že ho již Bůh postavil na kraj cesty, jež končí u oltáře. Tehdy v roce Milostivého léta v Buttiglière, asi 4 km vzdálené od Becchi, byla pořádána osmidenní pobožnost, aby věřící získali odpustky Milostivého léta. Jan s matkou ráno i v poledne docházeli do kostela a chlapec byl nadšen kázáními výmluvného misionáře. Vraceje se třetího dne večer domů, dohonil staříckého sedmdesátiletého kaplana ze Châteauneuf, Dona Calossa, který rovněž obcoval pobožnostem v Buttiglière. Povšiml si již několikrát chlapce, jenž se uctivě choval a ani nedýchaje, naslouchal slovům kazatelovým a využil náhodného setkání, aby si s ním pohovořil. »Snad by mohl býti knězem,« blesklo mu hlavou. Jan ochotně odpovídal na otázky, jak se jmenuje, jak se mu líbí kázání a máje výbornou paměť, jal se odříkávat udivenému knězi celé kázání. »Chtěl bys studovati?«, otázal se ho Don Calasso. »Ano,« odvětil Jan. »A proč?« — »Abych se stal knězem.« — »A proč by ses chtěl stát knězem?« — »Abych k sobě přivedl děti, abych je učil náboženství a chránil je před špatností. Vidím, že se dostávají na špatnou cestu, protože se o ně nikdo nestará.«

Na neděli pozval k sobě kněz Boscovu matku a navrhl jí, že bude učit její dítě latinské mluvnici.

Don Calasso byl kněz svatého života a velice dobrý. Bosco chodil k němu rok a učil se velmi dobře. Ráno odcházel z domova, k polednímu se vracel a odpoledne pracoval v hospodářství. Nedo-
přával si oddechu, chtěje nahraditi dopolední nepřítomnost. Ale i přes tu píli bylo jeho učení trnem v oku Antonínovi. Nejednou mu zle vyčinil, knihy mu zaházal, bil ho, nadávaje mu lenochů, za něhož

se musí dříť. Různice byly na denním pořádku a neustávaly ani v zimě, když matka v zájmu klidu v rodině přestala Jana posílat do Murialdy. Chýlilo se k bouři, a aby jí zabránila, rozhodla se k bolestnému rozhodnutí: V únoru r. 1828 poslala své nejdražší dítě na službu. »Lépe bude, když odejdeš,« děla mu v slzách. »Vidíš, že Antonín je stále horší. Důvěřuj v Boží milost, najdi si někde službu.« Druhého dne po této rozmluvě odcházel Jan z domova s ranečkem prádla v ruce a zamířil do Moncucca k hodné a vážené rodině Mogliů. Přijali ho, byl hodný a pracovitý, milovali ho jako svého. Ale ani ve službě nezapomněl na latinu, neboť již pevně doufal, že ho Bůh volá ke kněžství. Sloužil dva roky a teprve na naléhání svého strýce, Occhiena se vrátil domů. Tento prostý muž věděl o plánech svého synovce a chtěl mu pomoci k jejich provedení. Jan opět navštěvoval Dona Calossa a v rodině bylo proto pravé peklo. Ale tehdy již matka nehodlala snášet déle zlobu Antonínovu a odhodlala se k činu: Požádala soud o rozdělení podílu po otci. Antonín, rozzuřen, se vystěhoval a Jan nebyl rušen ve svém studiu. Poněvadž však ho příliš namáhaly dlouhé cesty, přesídlil k Donu Calossovi, který měl ze svého žáka opravdovou radost, a chtěl mu umožnit i další studia. Ale dlouho nebyl Bosco u dobrého kněze. V listopadu r. 1831 byl kněz raněn mrtvicí a po dvou dnech zemřel. Na svůj slib ovšem nezapomněl: Před smrtí mu odevzdal klíč od psacího stolku, v němž bylo 6.000 franků, které mu odkázal, aby mohl studovat. A Don Bosco? »Když přišli dědici, napsal později, odevzdal jsem jim klíč od stolku a všechno, co v něm bylo.«

Bůh ho však neopustil. Navštěvoval kurs latiny v Châteauneuf, kde i bydlel u jakéhosi krejčího, který ho živil, vyučil řemeslu a měl v něm i po-

mocníka. Za několik měsíců však školu opustil, protože učitel, starší kněz, přímo nenáviděl chápavého jinocha z Becchi — což může z Becchi něco dobrého pojíti? — a po prázdninách r. 1831 se tam již nevrátil. Matka se nebála obětí a příliš důvěřovala v Boží Prozřetelnost a pomoc: V listopadu poslala syna na studia do Chieri.

V Chieri pobyl Bosco deset let, z nichž čtyři na střední škole a šest v semináři. Město se slavnou minulostí, se středověkou nádhernou katedrálou gotickou, která byla chloubou Piémontska, s úzkými uličkami a četnými kláštery, město, v němž kvetly vědy i zbožnost, uchvacovalo obraznost živého jinocha a dávalo jí hojně podnětů. Ovšem ani v Chieri na něho nečekal blahobyť. Matka pomáhala, pokud mohla, i přátelé byli dosti štědrí, ale to vše nestačilo. Bosco si musil přivydělávat a ostatně byl dosti zdravý a silný, aby se nebál námahy. Dvě léta bydlil u jedné majetnější ženy, která mu dávala byt a stravu za to, že vypomáhal v domácnosti a učil jejího syna, jenž neprospíval. Když tento zemřel, přestěhoval se k cukráři, jenž měl zároveň kavárnu a zase měl postaráno o nejnutnější, i když zažil hodně hladu. Ráno, večer, a bylo-li třeba, i ve dne vypomáhal v závodě, myl, otíral prach, dělal pořádek a teprve pozdě v noci ve svém kumbálku při svíčce usedal nad knihami. Učil se dobře, vychodil dvě třídy za rok, díky dobré paměti a při tom mu ještě zbylo dosti času na zábavu.

Nezapomněl matčiny rady v den prvního svatého přijímání, nevyhledával špatných kamarádů, ale měl rád hodné hochy, hlavně méně nadané a přehlížené. Z nich si utvořil »La Società dell' allegria

— Společnost veselých lidí«, již dal stručný program: Všichni musí býti veselí, ale ne nevázaní, nesmějí dělat nic nedovoleného a musí prospívat v náboženství. S nimi vycházel v sobotu a v neděli do okolí, s nimi se veselil, před nimi prováděl své smělé žonglérské kejkle, ale vodil je i do kostela na pobožnosti a na kázání. To zvláště zdůrazňoval.

Na náměstí u řeky okouzloval diváky svými kousky jakýsi kejklíř. Byl znamenitě obeznámen ve svém řemesle, lidé se scházelo veliké množství, ale představení připadala vždy na hodinu odpolední pobožnosti v kostele. Bosca to mrzelo a dlouho si lámal hlavu uvažováním, jak zabrániti této nepřístojnosti. Přišel na zdravý nápad: Sebral své hochy a dostavil se s nimi na představení. Náměstí bylo přeplněno lidmi. Žonglér navrhl sázku: 20 lir tomu, kdo poběží rychleji než on. Bosco se přihlásil a sázku vyhrál. »Čtyřicet lir sázím na lepší skok,« vyzýval Bosca. Přijal. Kejklíř skvěle přeskočil řeku, ale Bosco ještě lépe a zase vyhrál. Opojen vítězstvími — sázku za něho platili kamarádi — vsadil sám 80 lir na tanec hole. Začal. Hůl se dlaně, přes prsty, po ruce a obličeji se dostává až na hlavu a odtud zase na dlaň. Jeho protivníku se zdařila produkce, ale jen, než se hůl dostala k nosu; byl delší a byl příčinou neúspěchu. Ale ani po tomto prohrání se nechtěl kejklíř vzdát. »Dám 100 lir, kdo vyleze výše na topol, stojící u řeky.« A nečekaje ani odpovědi, vyšplhal se na strom. Nebylo již možno vylézt výše. Bosco, jenž nebyl útlý, se ani tehdy nedal. Již byl ve výši, které dosáhl jeho sok, ale to nebylo ještě vítězství. Chápe se větve, vzpřimuje se, dělá stojku, hlava jeho je na místě, jehož dosáhl odpůrce, ale nohy převyšují strom. Vítězství bylo úplné, Bosco vyhrál všechny sázky a vyhrál ještě více: Již nikdy se nekonalo představení v hodinu pobožnosti.

Mezi spolužáky měl Bosco autoritu, a dovedl si ji udržet. Báli se ho pro jeho sílu, ctili ho pro jeho dobrotu i vtip. Dovedl leckdy rozdávat rány, které bolely. Dovedl i vymyslet mnohé šibalství profesorům a také provést. Byl vznětlivý i panovačný a těžce se ovládal. Sebepřemáhání ho stálo značnou námahu. Ale zvítězil nad sebou a jistě by to šlo obtížněji bez přítele, kterého mu Bůh poslal: Byl jím Comollo, hoch v nižší třídě, o němž se říkalo, že je svatý. Byl mírný a trpělivý, odpouštěl příkoří, která mu spolužáci učinili, pomáhal každému a činil to všechno z lásky k Bohu. Čtyři léta byl Comollo přítelem Boscovým a bylo to požehnané přátelství. Bosco jhl pod jeho pohledem a snažil se dosíci jeho dokonalosti.

Studie se blížily ke konci a nadcházela volba povolání. Bosco nebyl na rozpacích, chtěl se stát knězem, ale odpovědnost pastýře duší ho lekala. A neměl ani prostředků na pobyt v semináři. Rozhodl se vstoupiti do řádu svatého Františka, ačkoliv jeho farář, jehož se ptal o radu, mu radil, aby vstoupil do semináře a stal se oporou své stárnoucí matky. Bůh ho povolal jinam a ani matka nechtěla působiti na jeho rozhodnutí. »Chci býti františkánem, maminko, doufám, že mi v tom nebudete bránit.« — »Bůh mne chraň! Prosím tě jen, abys si důkladně rozmyslil své povolání. Potom dělej, co chceš. Hlavní jest, abys spasil svoji duši. Pan farář chtěl, abych tě zradila z tvého úmyslu, abys mi mohl být oporou ve stáří. Na tom nezáleží. O moji budoucnost se nestarej! Nechci od tebe nic a od tebe taky nic nevezmu. Pamatuj si jen toto: Narodila jsem se chudou, žila jsem v chudobě a chci chudou zemřítí. A ujišťuji tě, že kdybys se náhodou rozhodl pro život na faře a zbohatl, nikdy bych k tobě nevzkročila. Nikdy toho nezapomeň!«

Zkouška, vyžadovaná řádem, dopadla dobře a Bosco před nastoupením spěchal do svého rodiště, aby se rozloučil s matkou a svými přáteli. V životě lidském se přiházejí často setkání rozhodující pro celou budoucnost. Někdo je nám poslán do cesty a změni rázem její směr. Ve vážné chvíli potkal Bosco Savia, muže prostého, ale přemýšlejšího. »Nechod' k františkánům!« radil mu, »je tě třeba jinde. Ale než se úplně rozhodneš, dojdi si k Donu Cafassovi. Není sice starcem, ale je světcem.« Don Cafasso byl jen o čtyři léta starší než Don Bosco a byl teprve dvě léta knězem. Jak poradil Boscovi? »Pokračujte ve svých studiích a vstupte do velkého semináře. Potom se řiďte pokyny z nebes!«

Dne 30. října 1835 Bosco, oblečen již v kleriku — bylo to v předvečer nastoupení do semináře — se loučil se svou matkou, po jejíchž lících stékaly slzy. Dlouho se dívala do očí svému drahému dítěti, jehož cesta k oltáři byla tak podivuhodně obtížná a strmá, a ve své mateřské lásce, zocelené vírou, dávala mu poslední radu: »Vzal jsi na sebe kleriku, drahý Jene, Víš, jakou jsi mi tím způsobil radost a jak jsi mne potěšil. Ale pamatuj si, že stavu nectí oděv, nýbrž ctnosti. Kdybys, nedej Bůh, byl v pochybnostech o svém povolání, prosím tě, nezneucti tohoto roucha. Hned je odlož, neboť bych raději měla za syna chudého sedláka než kněze, neplnícího svých povinností. Když jsi se narodil, obětovala jsem tě Panně Marii. Když jsi šel na studie, doporučovala jsem ti lásku k Matce Boží. Nyní tě prosím, aby ses jí celý odevzdal. Miluj ty, kteří ji milují, a staneš-li se jednou knězem, neustávej šířiti lásku k naší dobré Matce.«

Doba šesti let v semináři. Ovzduší v něm nebylo zrovna příznivé duši, dychtící po vrcholcích kněžského povolání a sdílné. Mezi bohoslovci a představenými byla vyhloubena propast. Přísný jansenism, který z Francie pronikl i do Itálie, nedovoloval žádných důvěrností, srážel v zápětí každé rozpětí duše a bránil, aby mezi představenými a bohoslovci se rozvinul otcovský poměr. S představeným mluvil bohoslovec jednou nebo dvakrát ročně, měl z něho strach a bál se i setkat se s ním častěji. Sebe menší vyšinutí bylo již přísně káráno, a větší vroucnost nebyla trpěna. Každých čtrnáct dnů musili se bohoslovci vyzpovídat, ale Tělo Páně směli přijímati pouze v neděli a ve svátek.

Don Bosco byl tím nemálo rozesmutňován. Od přirozenosti veselý a vznětlivý jinoch potřeboval tepla, potřeboval, aby v představených našel matku se vši důvěrností mateřské lásky a sdílnosti. Prahnuł po Chlebě Eucharistickém a se smutkem v srdci patřival k oltáři, k němuž nemohl přistoupiti pro Svátostného Spasitele. Ale tím vším byla jen zvyšována jeho představivost laskavého kněze, milujícího pastýře, cele se dávajícího potřebujícím. Žár pozdějších let by byl sotva dosáhl tak vysokého stupně, nebýti mrazů seminářských let.

Ostatně ani tehdy nezůstal Bosco opuštěn. Zdi semináře ještě prosvěcovala a proteplovala zářctností Cafassových, vlévajíc se i do srdce poctivého bohoslovce. Dojem stíhal dojem, studium nových předmětů, hlavně filosofie a historie, přinášelo četná vzrušení. Nebylo-li dovoleno častěji přistupovati ke Stolu Páně, bylo přece možno činiti tak proti seminárnímu řádu. Častokráte odběhl Bosco před snídáním do blízkého chrámu, přiklekl k oltáři, přijal Tělo Páně, aniž představení o tom věděli.

A po prvním roce pobytu v ústavu sešel se opět

se svým přítelem Comollou, který se rovněž chtěl stát knězem. Byl duševně stále krásnější, jeho pokora a jeho trpělivost jen zmohutněly, z každého jeho pohledu a slova a činu svítila svatost. Oba dva měli stejný názor na kněžství a oba toužili po dokonalosti. Jejich přátelství se stále více utužovalo a Bosco z něho hodně těžil. Čerpal z něho sílu, pevná předsevzetí, sebezpřemáhání. Comollo dovedl mírniti zklamání svého přítele, udržovati úsměv na jeho tvářích, vzněcovati jeho touhu po dokonalosti. Bůh, který ponechal tomuto mladému muži život velice krátký, naplnil zase jeho ducha a jeho srdce mohutnostmi ctností a plameny lásky, kteréžto ctnosti se rozlévaly širokými proudy do jeho okolí a zvlášť zalévaly Bosca, který jim byl nejbližší a nekladl jim žádného odporu. Dvě léta pobyl Bosco s Comollou pod střechou semináře, ale byl poznamenán trvale. Za tu krátkou dobu přátelství dvou duší bylo nitro Boscovo stravováno láskou a po smrti Comollově zůstala v něm palčivost, jež se zvyšovala, čím rychleji se blížil den svěcení.

Comollo zemřel 2. dubna r. 1839 a druhého dne byl navečer pohřben. Jednou si oba přátelé slíbili, že prvý, kdo zemře, oznámí žijícímu, je-li spasen. Bosco odcházel s bolestí v srdci od hrobu drahého přítele, před spánkem modlil se za jeho spásu, aniž si vzpomněl na onen slib. Usnul. Mohlo býti asi k půlnoci, napsal později, mysle na první noc po pohřbu přítelově, když v naší ložnici, v níž spalo dvacet seminaristů, se událo pojednou cosi hrozivého. Vypadalo to, jako by zaléhal z chodby hřmot vozu, který stále více zmohutněl, nebo jako by se hnul plnou rychlostí vlak, nebo hřměly rány z děl. Kolem se všechno chvělo. Dům, ložnice, strop, podlaha, jako by byly otrásány siláckou paží. Najednou se otevřely dvěře, hluk pronikl do ložnice, zanechá-

vaje za sebou podivnou záři. Na chvilku rázem ustal a v ložnici se rozestřelo hrobové ticho. Světlo bylo prazvláště zabarveno. A za všeobecného úžasu všech bohoslovců, schoulených pod příkrývkami, rozléhá se ložnicí hlas, který mnozí slyšeli, ale rozuměl mu pouze Jan. Třikrát byla opakována slova: »Bosco, jsem spasen!«, a při nich celá místnost tanula v nesmírném světle. Hned však se ozval znovu hluk, jako by se dům řítíl pod ranami hromů, vzdaloval se a mizel v mlčení noci.

Comollo byl spasen a Bosco posílen. Všechny nepřijemnosti rád snášel a co nejsvědomitěji se připravoval ke svatému povolání. Rostl ve zbožnosti, ctnosti i ve vědění. Pozdější jeho činnost literární, která je tak veliká a blahodárná, není myslitelná bez intensivního studia historie, filosofie, theologie v semináři. Jak vynikal ve ctnosti a ve vědách, dosvědčuje nejlépe vysvědčení, s nímž odcházel do života. Byla v něm chvála na jeho horlivost, výtečné chování a jeho studium bylo oceněno slovy: *Plus quam optime*. Více než nejlépe. Tím mu též bylo umožněno pobýti v semináři plných šest let, ačkoliv neměl žádných prostředků. V prvním roce zaplatil za něho Don Guala, po všechna další léta dostával za své příkladné chování odměnu, jež byla udílěna nejlepším z nejlepších a činila 60 franků, za kostelnictví dostával rovněž tolik a poslední dva roky byl ponechán v semináři téměř zadarmo.

Šestý rok pobytu v semináři se chýlil ke konci. V září roku 1840 byl v Turině vysvěcen na podjáhna, v dubnu následujícího roku na jáhna a 20. května začínal duchovní cvičení před svěcením kněžským. Více než všechna slova mluví o duchu, v němž chápal své příští svaté povolání, směrnice, které si při svých exerciciích vytkl.

Kněz, tak čteme v jeho zápisníku, nevchází sám

ani do ráje, ani do pekla. Zůstane-li věren svému povolání, odchází do nebe s dušemi, které zachránil svým dobrým příkladem. Jednal-li špatně a pohoršoval-li své bratry, sestupuje do pekla s dušemi, odsouzenými pro jeho špatný příklad. Tato myšlenka mne povede, abych vždy pevně zachoval tato rozhodnutí: Neztratím času marnou procházkou. Svědomitě budu rozdělovat své hodiny. Půjde-li o spásu duší, budu vždy ochoten trpět, jednat a pokorovat se. Nechť láska a shovívavost svatého Františka Saleského osvěcuje každý můj krok. Spokojím se vždycky s jídlem, jež mi bude podáno, jen když nebude škoditi mému zdraví. Budu vždycky pít víno smíšené s vodou a jen jako lék, to znamená ve dny a v míře prospěšné mému zdraví. Ježto práce jest mocnou zbraní proti nepřítelům mé spásy, budu spát denně pouze pět hodin v noci. Ve dne, hlavně po obědě, si nikdy nezdrímnu, nebudu-li ovšem nemocen. Každého dne budu rozjímat a čísti duchovní knihy. Ve dne si zajdu do chrámu nebo se pomodlím k Nejsvětější Svátosti Oltářní. Příprava ke mši svaté potrvá čtvrt hodiny, díkučinění rovněž. Mimo zpovědnice a případy opravdu nutné, nikdy se nebudu stýkati se ženami.

Život po vysvěcení ukázal, že Bosco své předsevzetí dodržel.

Bylo to v sobotu před nedělí Nejsvětější Trojice. Do katedrály turinské vcházel arcibiskup Frasoni a v presbytáři na něho čekal mladý jáhen: Don Bosco stál nejbliže oltáře a za chvíli spolu se svým arcipastýřem přinášel Bohu první svoji obět. V ten den byl vysvěcen na kněze. Primiční mši svatou sloužil druhého dne v kostele svatého Františka z Assisi a přísluhoval mu Don Cafasso.

Byla slavnost Božího Těla. V Châteauneuf bylo rušněji a nálada byla slavnostnější než jiná léta.

Novokněz Jan Bosco sloužil velkou mši svatou a při průvodu nesl monstranci s Hostií. Mši svaté v slzách obcovala matka novosvěcencova a pak kráčela v průvodu za svým synem, který nesl v ruce Krista.

K večeru spěchal Don Bosco do matčiny chaloupky. Byl znaven a srdce mu prudce bušilo. Matka na něho čekala, vyhlížela ho a vyšla mu před dům naproti. Objala ho něžně a uváděla do skromné světničky, v níž vedle kříže visel obraz Panny Marie. Usedli pod nimi, nemluvíce. Oběma kanuly s očí slzy pohnutí a nevýslovné radosti. Za chvíli přerušila matka mlčení:

»Jsi knězem, mé drahé dítě. Každý den budeš sloužit mši svatou. Zapamatuj si dobře, co ti povídám: Začínati mši znamená začínati trpět. Nepochopíš toho hned, ale jednoho dne poznáš, že tvoje matka měla pravdu. Každý den ráno se budeš modlit i za mne, jsem si tím jista. Neprosím tě o nic jiného: v budoucnosti musíš pamatovat jen na duše. O mne neměj starosti!«

Jest podivuhodné, jak prorocky mluvila paní Markéta svému synovi a nelze si její zření vysvětliti minulostí, v níž jistě nescházelo trpkých kapek. I ona i Jan zakusili mnohé bolesti, a jimi byli důvěrněji spjati s Bohem. Toto přátelství rozšiřovalo zornice duše a pohled prorážel léta, která teprve měla přijíti. Skutečně těch necelých padesát let, doba ohromujícího tvoření, mohutného rozmachu salesiánského díla, jest oblito utrpením, pronásledováním, nepochopením, zklamáním, která byla tím ostřejší, že celé dílo rostlo, sílilo, rozkvétalo z lásky. Začínati mši znamená začínati trpět. Kalvarie se tyčí nad oltářem, s kříže stéká Krev Spravedlivého.

Při pozorování světců posledních dob, k nimž věřící lnou celým svým srdcem, jako třeba ke svaté Terezii z Ježíška nebo ke svatému Donu Boscovi,

shlédáváme, jak kořínky jejich svatosti a křesťanské dokonalosti vyrůstají z plamenů mateřské lásky tak viditelně, že jsme tou jistotou přímo oslněni. A s chvěním zahlédáme v dalším jejich životě, jak zmocnění jejich lásky jest vzájemné. Paní Markéta se stane pomocnicí svého syna v letech, v nichž budou kladeny základy nejnádhernější stavby XIX. století. A když bude umdlévati pod tíží břemene, jež ponese spolu se synem, pohled na Ukřižovaného, ke kterému svede její pohled pohled jejího syna, ji vzpruží.

Jednota srdce mateřského a synovského, lásky obou, jest napájena z toku utrpení, který přitéká životem kněžským a vyvěrá z oltáře.

Ve druhé kapitole jest řeč o studiích Dona Jana Bosca v Convitto Ecclesiastico a o vznikaní jeho díla. Čte se v ní o těžkých začátcích a o prvních vítězstvích. A zase se setkáváme s jeho matkou, jež přichází na pomoc svému chudému synu. Don Bosco se trvale usazuje v Turině. Napřed bydlil v útulku svaté Filomény, potom ve čtvrti Valdocco.

*»Láska je trpělivá, shovívavá . . . Všechno snáší, všemu věří, ve všechno doufá . . . Lásky však kdybych neměl, nic nejsem.«
Svatý Pavel ve 13. kapitole I. Listu ke Korintským.*

Don Cafasso zase radil.

Bosco byl vysvěcen a měl se rozhodnouti pro působišť. Přála si ho jedna bohatá rodina v Janově a slibovala mu pěkný plat. Bylo i uprázdňeno místo kaplana v Murialdě a byl by doma. Arcikněz châteauneufský ho též chtěl za kaplana.

»Nikam nechodte, poručil mu Don Cafasso. Ukončete svá bohoslovecká studia v Turině na Convitto Ecclesiastico.«

Don Bosco uposlechl.

Convitto Ecclesiastico byl ústav založený bohatým a vzdělaným knězem, Donem Gualou, který již pomáhal Boscovi, když studoval v semináři v Chieri. Don Guala znal škody, napáchané mezi italským kněžstvem jansenismem a galikanismem. Tušil i příčinu úspěchu nezdravých ideí: malou inteligenci duchovenstva. Proto založil ústav, ve kterém by neměla místa nemístná jansenistická strohost, v němž by se mladí kněží učili správně chápat kněžské poslání a zároveň pokračovali ve studiích, započatých v semináři. Arcidiecése turinská je tomuto ústavu zavázána díkem za to, že propouštěl novou generaci kněží, odlišných od staré, cítící s lidem, milující ho a přicházející k němu s úsměvem na rtech a pochopením. Tito kněží vynikali i smyslem pro nové potřeby doby i inteligencí. Don Cafasso byl v něm profesorem a spirituálem a Don Bosco se v něm připravoval na své budoucí poslání. Prožil v Convitto tři plodná léta a začal v něm své dílo.

Láska k dětem planula i pod sutanou bohoslovce Bosca v Chieri a děti ji brzy vycítily. Jakmile se objevil na ulici, ukazovaly si na něho, neboť často s nimi mluvil, zastavoval je, hladil je a dával jim dobré rady. Sen z dětství nabýval u něho stále pevnější podoby a bylo mu zřejmo, že napovídal smysl celého jeho kněžského života. Ale v Chieri nemohl

býti ustavičně s dětmi, v Turině měl již více volného času. V Chieri málo vycházel, a pak na menším městě nebylo tolik mravní spoušti. Na procházkách v Turině jí poznal více, méně ve středu města, rychle rostoucího, daleko více v jeho předměstích. Bylo mu smutno z otrhaných a ušpiněných dětí, o které rodiče jakoby se vůbec nestarali nebo nechtěli starat. Na svých procházkách zaslechl Bosco častokrát slova zlá nebo i nemravná a rouhavá, viděl zábavy dětí málo povzbudivé a ušlechtilé. Když se k nim chtěl přiblížit, utíkaly mu, někdy se mu smály, pokřikovaly za ním. Jak by je mohl zachránit?

A což šlo jenom o děti? Z venkova přicházeli i mladí řemeslníci, aby si vydělali v městě na živobytí. Dnes měli práci, zítra jí pozbyli. Dostávali se, jinak dobří hoši, do špatné společnosti a nejednou se za nimi po několika měsících zavřela brána vězení nebo útulku pro zkaženou mládež. Ve vězeních a útulcích, jež často navštěvoval, jich poznal Bosco velice mnoho a bylo mu jich líto. Lítost však ještě nic neznamená. Kristus neřekl pouze: Misereor super turbam, Je mi líto zástupů, nýbrž i jednal. Mladý kněz to dobře věděl a prosil Boha, aby ho osvětil, jak má jednat. Aby mu přivedl děti a mládež, opuštěnou a zanedbanou a volající po slitování. A jistě myslil na tuto věc i v ten veliký den, kdy oblečen v kněžské roucho v sakristii, čekal na ministranta a setkal se se sedmnáctiletým hochem, který mu pak přivedl nových deset jinochů téhož věku.

Byl již mezi svými, sen se začínal vyplňovat. Brzy se rozšířil počet. V několika měsících měl kolem sebe 24 chlapců a jinochů a po půl roce ůch měl již na sto. Ale kde se měl s nimi scházet? Obýval v ústavu pokojík, do něhož by se ani všichni nevešli, a pak by s nimi nic nesvedl, kdyby jim ne-

dovolil vydovádět se. Don Guala, který pozoroval s radostí práci Boscovu mezi mládeží, mu vyšel vstříc. Ústav měl prostranný dvůr: Don Guala dal svolení, aby na něm mohl své děti shromažďovati. Ta mládež, nespoutaná a plná života, nebyla tichá, skákala, tropila hřmot, veselila se, zpívala, Don Bosco s ní, a to svědčilo pramálo ústavu, věnovanému vážné práci a studiu. Ale běželo o záchranu dětí a dům se nesbořil. Ovšem, mělo to jednu nevýhodu: Nemohlo to trvat věčně. Boscovi přibývalo dětí a mladých lidí a končila již doba studia v ústavu. Ale dva předpoklady byly uskutečněny: Don Bosco našel již cestu k dětem a ani na chvíli nepochyboval, že jest mezi nimi jeho místo. Měl naprostou důvěru v pomoc Boží a miloval Pannu Marii, Matku ustavičné pomoci.

Roku 1844 opustil Convitto Ecclesiastico a přijal místo spirituála v sirotčinci Refugio — Útěše. Založila jej markýza De Barolo, bohatá turinská šlechtična, žena francouzského původu. Za velké revoluce musil její otec opustit Francii a po dlouhém cestování se usídlil v Turině. Jeho dcera se tam provdala za markýza Barolu, muže inteligentního a obětavého. Neměli dětí a jsouce velice bohatí, nezapomínali chudých. Když markýz zemřel, jeho žena chtěla všechno jmění dát do jejich služeb. Zakládala sirotčince, chudobince, útulky pro úchylné a pro dívky mravně zanedbané a do jednoho ústavu povolala za duchovního vůdce Dona Bosca.

Nastoupil své místo v Útulku svaté Filomeny, v říjnu r. 1844. Nebyl v něm jediným knězem, neboť již dříve tam působil Borel, obětavý a mírný kněz. Pro Bosca byla tato volba zvláště vhodná, neboť mezi dvěma skupinami domů byl volný prostor, dlouhý asi 20 m a široký 5 m. Měl zase kam zavést své děti, jichž ustavičně přibývalo. Markýza,

která slyšela o Donu Boscovi moc pěkných věcí, a nemajíc správného ponětí o jeho společnosti, dala mu ráda svolení, aby užil pro ni prázdné prostory. Ale Bosco potřeboval i kaple. Byly uvolněny dvě místnosti, dne 8. prosince, v den Neposkvrněného Početí Panny Marie, byly vysvěceny a Bosco mluvil prvně doma k padesáti mladým lidem v kapli, zasvěcené svatému Františku Saleskému. Nikdo neprožíval té chvíle radostněji než on.

Markýza byla ženou jemnou, inteligentní, společenskou, ale i panovačnou. A tato poslední její vlastnost narazila na odpor u Dona Bosca. Jeho sto dětí nebyly ovečky, některé z nich sehnal teprve včera na ulici, někde v zapadlé ulici na periferii. Mohly si pokřičet u Dona Gualy, otlouci zeď, ale toho nedovolovala jinak dobrá markýza. Byla zle rozhořčena, že pošlapaly několik květů v zahradě. Nemohly za to, Bosco byl volán k odpovědnosti. Po osmi měsících se musil Bosco s nimi vystěhovat. Tehdy měl 300 dětí. Kam s nimi?

Bosco hledal a našel. U hřbitova svatého Petra byla větší kaple, již obsluhoval šedesátiletý kněz. Nevzpíral se přání spolubratrovu, ba dokonce se těšil, že mezi mládeží pookřeje. Bosco je přivedl jedné krásné květnové neděle, ale zase nepochodil. Mládež nemlčela, nedala ani pokoje slepici, která byla zvláště milá hospodyně farářově a byl konec. Bylo třeba hledati nový útulek. Kostel svatého Martina býval odpoledne prázdný, kolem něho bylo trochu volného místa a městská rada neměla námitek, aby tam Bosco vodil své děti, jichž bylo již na 400. Ale byly to děti? Mládež mezi 15.—18. rokem, a tolik veselá. Mnohokrát je tam nepřivedl, neboť obyvatelstvo se nechtělo dát rušit v nedělním spánku po obědě a děti obyvatelů domů si neměly kde hrát. Bosco se musil opět stěhovat. Pronajal tři místnosti,

v nichž večer konal kursy a v blízkém kostele konal se svými pobožnosti a zpovídal. Zanedlouho dostal opět výpověď. Co dělat?

Nic se neutají a neutajilo se ani počínání prostého turinského kněze. Na všech stranách mu vyvstávali nepřátelé. Na obecní úřad docházela stížnost za stížností, na arcibiskupství byli znepokojováni a faráři naříkali, že jim odvádí z farnosti mládež. Pravda, učil je katechismu, modlil se s nimi růženec, zpovídal. Ale nezdálo se, že je trochu pomaten? Mluvil o svém díle v superlativech, neměl pro nic jiného smyslu a dovoloval svým dětem tropit věci, které v očích ostatních nebyly správné. Co je to za kněze, který s dětmi skotačil, zpíval s nimi, veselil se s nimi? Jeho přátelé mu radili, aby byl moudřejší, ale marně. Zkrátka, chování jeho budilo pohoršení a bylo v zájmu veřejnosti i Církve, aby mu byl učiněn konec.

Byli k němu vysláni dva kanovníci, kteří byli pověřeni těžkým úkolem přemluvit ho. Byli pochybovační a při rozhovoru s ním byli přesvědčeni, že mají před sebou muže, který trpí fixní ideou, velikástvím. »Myslíte ustavičně na svoji práci mezi mládeží?« tázali se ho. — »Myslím-li na ni? Více než kdy jindy.« — »A co o ni myslíte? Vidíte ji skromnou a malou?« — »Malou? Ba ne, nikdy ne! Velikou. Ohromnou. Já chci kursy, večerní vyučování, dílny, velké místnosti, kostel, do něhož se vejde 500 lidí a ještě jiné mnohé věci.« — »A kdo vám bude pomáhat?« — »Kdo mi bude pomáhat? Kněží, katecheti, profesori, mistři . . .« — »Tedy celá armáda lidí?« — »Ano, to jsem si myslil.« — »Chcete tedy založit kongregaci?« — »Ano.« — »A jaké roucho chcete dáti řeholníkům?« — »Obleču je ctností.« — »Ctností, ctností, hm, to je pěkné, ale je třeba přece ještě něco jiného.« — »Dobře, při-

káži jim, aby pracovali a chodili městem jako jiní lidé, třeba jako pomocníci na stavbách.« Nemohli již zadržeti svůj údiv. »Řekl jsem snad nějakou hloupost?« tázal se jich Don Bosco, jako by se nic nestalo. »Vidíte, chtěl jsem vám jen říci toto: Řehole, která by nebyla cudná, by nic nedokázala. Rozumíte: Chudoba, obyčejný oděv, jedno vysvětluje druhé.« — »Ano, ano, dobře jsme rozuměli,« odpovídali, ale venku si souhlasně řekli: »Fixní idea, musíme na to upozornit.«

Jednou odpoledne — několik dní po této rozmluvě, vešli k Donu Boscovi oba kanovníci po druhé. Přicházeli s přáním. Rádi by s ním ještě pohovořili a najali drožku. Projedou se, na čerstvém vzduchu se bude lépe hovořit. Bosco proti tomu nic nenamítal a sešel s nimi k vozu. »Vstupte,« vybízeli ho. »Milerád, milerád, ale jak bych mohl já, prostý kněz, vsednouti napřed?« omlouval se. Nebylo zbylí, vsedli. A Bosco neměl již času nastoupit, neboť koč praskl do koní a jel, jak měl nařízeno, do blázince. Co bylo dále, netřeba vykládat.

Don Bosco měl své děti stále radši a radši. Najal pro ně louku na periferii města, kde bylo i jakés takés přístřeší, tam s nimi táhl v neděli odpoledne a zůstával až do večera, raduje se s nimi, modle se i zpovídaje je. Nedaleko byl kostel Panny Marie v polích, a v něm je shromažďoval na katechismus. Ale i odtud musil odejít. Bylo to pro něho zvláště bolestné, neboť již cítil, že mu ubývá sil a zdraví vypovídá službu. Poslední odpoledne dlel se svými na místech, která mu zvláště přirostla k srdci. Nevěděl, co najde, všude měl nepřátele. Viděl před sebou 400 dětí, znepokojených starostlivostí svého otce. »Když jsem hleděl na ty děti,« pravil později, »a když jsem pomyslel na hojnou žeň, již skýtají mému kněžství, chvěl jsem se. Byl jsem sám, bez

pomoci, úplně vyčerpán, a nevěděl jsem, kam se uchýlím se svými ubohými dětmi. Zakrýval jsem před nimi svoji bolest a přecházel jsem sem tam opodál. Tehdy se mi prvně draly do očí slzy. Ó můj Bože, prosil jsem, zdvíhaje své oči k nebesům, ukaž mi místo, na němž bych mohl příští neděli shromáždit toto stádce a porad' mi, co mám učiniti.«

Nemodlil se nadarmo. Příští neděli vedl již své děti na louku, kterou pronajal i s jakousi stodolou od bratrů Pinardů za 300 franků ročně.

Každou mši svatou ti přibude bolest, řekla mu matka večer o Božím Těle r. 1841. Bosco měl stánek pro děti, ale přišel o svůj byt. Markýza De Barolo žárlila na děti spirituálovy, třeba jeho horlivost v útulku se jen zvyšovala. Není možno dělat dvě věci najednou, domlouvala mu, ostatně i vaše zdraví tím nesmírně trpí. Měl se rozhodnout: Buď zůstane v útulku, kde měl byt, stravu a 600 franků ročně, nebo půjde za svými dětmi a pak se musí vystěhovat. Nebyl na rozpacích: Volil druhé a přijal tříměsíční výpověď. Co bude po nich? Prozřetelnost se o to již postará.

Boscova práce byla těžká. Z těch chlapců neměl nikdy ani haléře. Chtělo se jim jíst, obraceli se na kněze, v němž ctili otce. Chtěli pracovat a prosili ho, aby jim opatřil místo. Mohl by jim něco odřeknouti? Usmál se, pohladil, poradil a šel hledat místo. Někdy měl stesk, jindy musil běhat celé odpoledne. A jistě není třeba dodávat, že se se svým obědem a večerí rozdělil s hladovými, nedal-li jim všeho, a i se svými penězi. Byl silný, zdravý, ale přece toho bylo na něho moc a zhroutil se.

V útulku svaté Filomény bojovaly život a smrt o Dona Bosca. Nemoc se horšila, lékaři předpovídali vítězství smrti. Přítel Boscův, P. Borel, který se ujal za nemocného jeho dětí, chtěl prokázati

otci opuštěných poslední službu: Zaopatřiti ho.

Don Bosco umírá! Jeho děti pláčou. Dospělí jinoši bdí u lože těžce nemocného a ostatní se kupí před domem. Všichni chtějí spatřit ještě jednou drahou tvář svého dobrodince, ale přísný zákaz lékařů jim v tom brání. A tu si vzpomínají, co dělával Don Bosco, když ho vyhnali z jednoho místa a měl hledat pro své děti nový útulek: Modlil se. Kostel Panny Marie, do něhož vodil své děti Bosco, jest ve dne v noci přeplněn. Již dávno se v něm nemodlili takoví lidé. Jsou v prostém, většinou roztrhaném oděvu, nejsou pěkně umytí, ale jejich vroucnost udivuje. Milujíce, prosí o zázrak uzdravení. To se modlí Boscova mládež.

A ve chvíli, kdy P. Borel přináší umírajícímu Tělo Páně a má mu udělit svátost posledního pomazání, část dětí dlí v kostele a druhá část se modlí před útulkem svaté Filomény. P. Borel vstupuje k nemocnému a uděluje mu svátosti umírajících. Bosco v té chvíli jako by zapomněl i na ty nešťastné sirotky, které zanechá na světě. Ale P. Borel si na ně vzpomněl: »Done Bosco,« dí mu, »jistě znáte slova Písma svatého: Ve svém neštěstí obrať se k Bohu a uzdraví tě.« — »Děj se vůle Boží,« šeptá zaopatřený. »Proste aspoň se mnou: Pane, je-li to tvá vůle, uzdrav mne! Prosím vás o to ve jménu všech vašich dětí. Nuže, opakujte po mne ta slova.« Don Bosco je opakoval.

Uplynulo čtrnáct dní a před útulkem bylo velice rušno. Celá ulice byla zatarasena mladými lidmi, takže nebylo možno projít. Oči všech byly upřeny ke dveřím. Čekaly něco zvláštního, něco radostného. Pojednou se celý zástup rozjásal: Ve dveřích se objevil Don Bosco. Byl hubený, sotva šel, ale prvně si chtěl vyjít se svými dětmi. Věděly, že je sláb, připravily židli a již ho v ní zdvíhaly nad

ramena. Zpívaly, jásaly, plakaly, křičely; jak má prostý člověk vyjádřiti svoji radost! A nesly ho do prostinké kaple na louku Pinardů. »Mé drahé děti,« mluvil k nim od oltáře, »děkuji vám mnohokrát za vaši lásku. Děkuji vám za vaše modlitby, které mi zachránily život. Jsem-li zde, vy máte o to zásluhu. Bude tudíž spravedливо, abych vám věnoval všechny dny, které mi Bůh dopřeje. Počítejte se mnou, ale i vy mi pomáhejte zachránit vaši duši.«

Pomalu se uzdravující Bosco hledal byt. V domě Pinardů byly čtyři místnosti volné, pronajal je. Ale co by si počal samotný a ostatně i jeho děti, jichž bylo stále více, potřebovaly matky. Mnoho se o tom napřemýšlel a jednoho únorového dne poprosil svoji matku, již nescházelo již mnoho do šedesátky, aby se k němu nastěhovala. Neváhala, byly splněny podmínky, které mu kdysi kladla na srdce. Její syn byl dobrým knězem a zůstal chud. »Myslíš-li, dítě, že si toho Bůh přeje, můžeš na mne spolehnouti.« Ale věděla, že v novém jejím příbytku není nic, a že její syn žije den ze dne. Musí proto něco přinést, aspoň trochu peněz. Probírá se svými věcmi a jedinou našla, která měla nějakou cenu: bílé svatební šaty, památku na krásné chvíle mládí. Vzala je a prodala; mnoho za ně sice nedostala, ale bylo přece něco do začátku.

Z Becchi do Turina trvala cesta skoro deset hodin. Po ní listopadového dne kráčeli dva prostí cestující: kněz a žena, nesoucí s sebou několik balíků. Don Bosco si odváděl do Turina svoji matku. Několik kilometrů před domovem potkali Dona Volu, dobrého přítele Boscova: »Odkud kráčíte, celí uondáni a zaprášeni?« tázal se jich. »Z Becchi.« — »Pěšky?«

»Jakpak? Inu, scházejí groše.« — »A kde se chcete usídlit?« — »V domě Pinardů.« — »A z čeho budeš žít, když jsi přišel o místo?« — »Ah, to je zvláštní otázka, můj drahý, a jsem v rozpacích, co na ni odpovědět; ale důvěřujme v Boha. On na nás nezapomene.« Dobrý Vola mu přidal do začátků své hodinky, nemaje žádných peněz.

Rok 1847 začínal pro Dona Bosca radostně. Měl čtyři místnosti, v jedné bydlil on, ve druhé, kuchyni, jeho matka a v ostatních dvou umístnil své dílo. Rozrůstalo se s udivující rychlostí, neboť již měl na 700 jinochů. Kněz se ovšem nespokojoval s mnohostí, nýbrž chtěl toto množství zpracovat. Nemohl ještě zavést dílny, ale chtěl dát všem takové vzdělání, aby se v životě uplatnili. Mnozí z mladých lidí, které shromáždil kolem sebe, neuměli ani číst, ani psát. Učil je náboženství, modlitbě, zpovídal, dělal z vlků beránky, ale musil je naučit i číst, počítat, dobře mluvit a znát mateřštinu. Ale bylo jich tolik, a den s nocí měl jen 24 hodin. Ohlížel se po pomocnících. Nehledal jich daleko, vybral si je ve své rodině: vyučil nejschopnější, a když ovládali dostatečně svoji látku, svěřil jim vzdělání druhých. Bylo to i účelné i pedagogické.

U Bosců bylo od rána do večera velice živo, kursy se střídaly a hlavně k večeru bylo k zalknutí. Byly pronajaty sice ještě jiné místnosti, ale ani ty nestačovaly. Tehdy se rozhodl k důležitému kroku: »Moji drazí,« pravil jim, »když úl je přeplněn, vyletí roj a vzniká nový úl. Tak je tomu i s námi. Je nás zde velice mnoho, tísníme se jedni na druhých, v kapli jste smačkáni jako rybičky ve škatulce, nemůžeme se ani hnouti. Napodobme včeličky a utvořme novou patronáž. Nezůstalo při slovech a v několika dnech se obec Boscova rozdělila: vznikly patronáže svatého Ludvíka a Andělů Strážných.

Toto rozdělení bylo nezbytné ještě z jiných příčin. Mezi mládeží bylo mnoho hochů, přijíždějících do hlavního města za prací z venkova a leckdy neměli kde bydlet. Byli vystaveni velikému mravnímu nebezpečí ze styku se zkaženými lidmi a činnost vychovatelova byla tak znesnadňována, ne-li mařena. Daleko lépe by se pracovalo, kdyby mohli býti ubytováni pod dohledem zkušených a obětavých pomocníků.

Don Bosco se o tom hodně napřemýšlel, a začátek přišel sám. Okolí Turina bylo zamořeno pochybnými lidmi, s nimiž nebylo setkání příliš radostné. Vracíval se často domů za tmy a leckdy si musil raziti cestu svými silnými pažemi. Jednoho dne sháněl ve městě peníze i místa pro své a byl tak unaven, že se sotva držel na nohou. Vtom mu zastoupilo cestu několik výrostků, kteří měli na kněze spadeno. Nezbývalo nic jiného, než je pozvati do bližší krčmy a zaplatit za ně několik sklenek. Shovořil se s nimi a bylo mu jich líto. »Jsme již dobrými přáteli, moji drazí,« děl jim, »uděláte mi opravdu radost, když se již nebudete rouhati jako před chvílí, je to škaradé a stihl by vás trest Boží.« — »Jistě, jistě, Done Bosco, ale to víte, není to naší vinou, jsme na to zvyklí, ale uvidíte.« — »To jsem rád, vraťte se domů a v neděli ke mně přijďte.« — »Vraťte se, to se pěkně řekne, ale kam, když nemáme kam?« Bosco poradil: přivedl je své matce, ustlala jim, pomodlil se s nimi a měl radost. Ráno ovšem neměla radost paní Markéta, neboť všechny pokrývky zmizely i s nocležníky.

Ale první krok byl učiněn a zanedlouho bylo u Bosců ubytováno již deset jinochů.

Nové období v životě
Boscově: Kupuje dům, staví nové, buduje
kostel sv. Františka. Tehdy umírá matka
Boscova, paní Markéta. Bohatá činnost
Boscova.

*»Dej mi duše!«
Z rozhovoru mezi pastorem a Donem Bos-
cem u lože umírajícího odpadlíka: Pastor:
»Co chcete dělat s tímto nešťastníkem?«
Bosco: »Zachrániti jeho duši.«*

Rok 1851 znamená v životě a díle Boscově nové období. Do té doby bylo v díle něco neúplného. Měl děti, měl jich mnoho, snad již na 800, ale jeho touha byla větší. Ve svých rozhovorech se k ní opět a opět vracel, mnozí z těch, kterým ji svěřoval, ji přijímali nedůvěřivě, někteří dokonce si pomyslili, že nemá v hlavě všechno v pořádku.

Scházely domy. A ne jeden, nýbrž více domů, do nichž by všechny umístnil, kde by nejen učil, nýbrž i stravoval, v nichž by zařídil pro ně dílny a vychoval z nich pořádné řemeslníky.

Rok 1851 značí první krok k uskutečnění veliké myšlenky. Dům Pinardů byl na prodej a jeho majitel požadoval 80.000 lir. Shodli se po delším rozhovoru na 30.000, jež do dvanácti dnů měly být vyplaceny. Jako vždycky, neměl ani tehdy haléře, ale měl nezlomnou důvěru. »Kde vezmeš tolik peněz?« ptala se ho ustrašená matka, zvěděvši o koupi. »Vždyť máme jen dluhy.« »Kdybyste je měla, maminko, dala byste mi je?« »Ovšem.« »No a proč bychom měli myslet, že Bůh je méně bohatý a šlechetný?« dokládal syn. Do týdne byl dům zaplacen. Don Cafasso, který nikdy nezapomínal na dílo svého přítele, přinesl 10.000, Rosminiáni mu svěřili 20.000, smlouva byla podepsána.

Roku 1851 měl Don Bosco první svůj dům. Bylo třeba jej upravit a v krátké době bylo do něho nastěhováno 30 mladých lidí. Ráno po mši svaté odcházeli do práce, odpoledne se vraceli, poobědvali, pobesedovali s milovaným svým otcem a večer se učili i bavili. Matka Boscova je měla na starosti, vařila pro ně, uklízela po nich, šila na ně, spravovala, jako by to byly její vlastní děti. Byli jí vděční za její obětavost a lásku, přesto, že ji častokrát rozlobili. Tu jí pošlapali záhony zeleniny, jindy zase jí rozbili nádobí. Rozhořčeně si stěžovala svému sy-

novi, ale nepochodila. »Moje drahá maminko,« mírně její hněv, »co si mám počít, vždyť jsou ještě mladí.« Ale někdy byla její trpělivost tak napjatá, že hrozila odchodem do Becchi. Don Bosco však znal svoji matku. Neodpovídal na její slova hněvu, jen ukázal rukou na stěnu, kde visel Ukřižovaný. Nebylo třeba slova, v očích matčiných se objevily slzy. »Máš pravdu,« šeptala, a její horlivost se ještě zvýšila.

Don Bosco se stává stavitelem. V koupeném domě bylo místo jen pro 30 dětí, ostatní byly stále vystaveny nebezpečí velkoměstské zkázy. Všechny musí býti zachráněny. Sehnal peníze, rozšířil dům a vystavěl druhý. Ale tentokrát neměl štěstí: dvouposchod'ová budova byla téměř ukončena, ale stavitel nestavěl z dobrého materiálu. Přišla doba dešťů a stavba se zřítila. Staví znova a do nového domu umisťuje 60 sirotků. Po třech letech dal zbořit dům, jež koupil od Pinardiho a na jeho místě vystavěl nový. I při této stavbě se přihodilo neštěstí, ale po roce byla budova dokončena. Stopadesát dětí mělo útulek.

Kostelík, zřízený z jakési kůlny, byl již příliš malý i vystavěl Bosco roku 1862 nový, zasvěcený svatému Františku Saleskému.

»Ano, budeme míti kostel, kursy, veliké budovy, dílny, třídy, mistry a profesory,« říkával od počátku turinský přítel dítek.

Koncem roku 1856 denně naslouchalo ve chrámu sv. Františka přes 150 hochů slovům Boscovým a obcovalo mši svaté. Kursy se úspěšně vyvíjely, ke stávajícím byly přidávány nové. A dílny? Ideálem bylo vyučit děti doma, aby zlý příklad okolí neničil jejich duševního zdraví. Nejdříve byla zavedena dílna obuvnická, po ní truhlářská, knihvazačská a jiné. Avšak Don Bosco měl ještě jiný, vyšší sen: snil

o kongregaci: Bude míti kněze, hodně kněží, bude moci poslat do pohanských krajů nadšené misionáře, po celém světě se rozšíří jeho rodina. Nádherná myšlenka, hodná krásné a láskou zanícené duše! Don Bosco nebyl jen snílkem, byl mužem vždycky počítajícím se skutečností. Mezi dětmi byli chlapci nadaní, které by bylo možno vychovati ke službě Pánu. Potřebují vzdělání, ale nelze ho dosíci za několik týdnů a nestačí na to jeden člověk. Pravda, Don Bosco měl četné přátele, kteří mu rádi pomáhali, ale konali to vedle svého zaměstnání. Mělo-li z hochů vyrůst něco kloudného, bylo třeba věnovat se jim ustavičně, studovat s nimi. I tento vážný problém skvěle rozřešil: Měl mezi váženými turinskými profesory několik oddaných přátel a poprosil je, aby si vzali na starost několik jeho hochů. Bonzanno a Picco jich několik přijali a po dvou letech tito jinoši ovládali látku tak dokonale, že mohli býti učiteli. Prvá třída byla otevřena a ke konci roku 1856 přednášelo se již ve čtyřech.

Jaký cíl měla všechna tato činnost Boscova? Chtěl se jí stát slavným, populárním? Životopisci vyprávějí o jednom případě z jeho života v těchto letech stavby základů příští kongregace, a ten nám objasňuje cíl jeho namáhavé práce. Mezi jeho dětmi 500 jinochů bylo externistů a 150 internistů. Nebudeme proto ani udiveni, uvážíme-li to veliké množství mladých lidí, vyrostších v bídě, opuštěnosti a leckdy i v zlobě, že někteří vzdorovali vlivu Boscově a po nějaké době utekli. Z nich byl i Petr, jenž po několika měsících opustil dům, v němž se necítil šťasten. Tehdy vyvíjely v Turině značnou činnost různé protestantské sekty a mladý Petr byl

jednou z jejich nešťastných obětí. Bosco nezapomínal svých dětí ani když odešly a modlil se za ně, a pokud to bylo možné, věděl i o jejich novém pobytu. Jednoho dne se dověděl, že Petr umírá. Povstal, vzal breviář a šel zaopatřit umírajícího. Před jeho bytem byl zaražen pastorem, který znaje vliv Boscův na mladé lidi, nechtěl ho vpustit dovnitř. Když nemohl kněz vstoupit po dobrém, odstrčil pastora a vešel do místnosti, v níž na lůžku těžce oddychoval Petr. »Kdo vám dovolil býti tak drzým?« zlobil se pastor. »A kdo vám dovolil bránit mi vejít dovnitř?« odpovídal Bosco. »Jsem pastor A. Bertl a nevidíme se po prvé.« »Tedy víte, že jsem ředitel Patronáže svatého Františka Saleského.« »Ale co chcete dělat s tímto nešťastníkem?« »Zachránit jeho duši,« dodával kněz. A zachránil ji.

Celý život a celé dílo Boscovo jest horoucím a ustavičným voláním: »Pane, dej mi duše!« O nic jiného mu neběželo než o jejich záchranu. Byl knězem, k nesmrtelným duším byl poslán, jeho cílem bylo přivést je k Bohu. Nebylo to lehké, vyžadovalo to nadlidskou námahu, ale láska kněze se jí nebála. Láska nezná oddechu. Neznal ho Bosco. Duše nebyly jen v jeho domech, byly všude. Kněží, kteří příliš podléhali jansenistickým ideám, neuměli často najít k nim cestu a nejvíce jim unikala mládež. Mladí lidé z inteligentních a středních vrstev hltali pozitivistickou nauku, která dobývala vítězství za vítězstvím, prostý lid ve velkoměstě následoval příkladu inteligence a i na venkově začínala víra opadat. Don Bosco zahlédl zkázu, jež kolem sebe šířila nevěra a nejvíce mu bylo líto mladých lidí, na něž nikdo nepamatoval, jichž nikdo nechránil před nepřítelem, a tak z nich vyrůstali nepřátelé Církve i sebe sama. Snažil se proto rozšířit svůj vliv i mezi ně.

Konec roku mu připadal nejvhodnější příležitostí k apoštolátu. Ježto ve dne nebylo možno shromáždit do kostela mladé dělníky a úředníky, zvolil hodiny ranní a večerní. Byl znám po celém městě a známosti využil k dobrému. Zašel do dílen, do domů, a kam nemohl, tam poslal letáky, prosící rodiče a zaměstnavatele, aby poslali své děti na náboženské přednášky, které prosloví ke konci v kostele Bratrstva milosrdenství Don Bosco. Ráno o půl páté sloužil mši svatou a měl krátkou promluvu, za poledne sloužil druhou mši svatou, opět s promluvou a večer kázal a ukončil den svatým požehnáním. Jeho přítel Borel mu pomáhal. A výsledek? Na konci týdenních pobožností od požehnání do jedné hodiny po půlnoci zpovíдали čtyři kněží ty, kteří již dlouho nepřiklekli ke zpovědnici.

Záchrana duše a k té je třeba zpovědi. Kdykoliv se podařilo Donu Boscovi naklonit si některého jinocha, vedl ho hned ke zpovědnici. Nejednou byly kostely zavřeny a tu kněz usedl na stupně chrámové nebo jinam a poslouchal zpověď nového kajícíka. A podařilo se mu tak zachránit mnoho duší, kterých by nikdo jiný nepřivedl k Bohu. Jeho dobrota, vynalézavost, mírnost, svatost lámaly odpor i těch nejtvrdších a nejurputnějších. Kdyby neměl cílem vésti své svěřence k svatosti, sotva by byl tak naléhal na nutnost zpovědi. Bez ní si nemůžeme představit život nadpřirozený. Proto v jeho výchovatském plánu připadlo svaté zpovědi tak významné poslání a od počátku jeho činnosti se setkáváme s tím velikým slovem: zpověď. Ve zpovědnici byl svým dětem nejbližší a ona nám dává i klíče k pochopení nadlidských jeho úspěchů, jak v patronáži, tak i ve vězení.

Měl vždy sympatie k vězňům, neboť bylo mezi nimi mnoho mladých lidí. Docházel k nim z Con-

vitto Ecclesiastico a nezapomínal na ně ani později. V hlavním vězení turinském jich bylo přes 300 a byli to skoro vesměs mladí lidé. Kázal jim, pořádal pro ně duchovní cvičení, po nichž vždy dlouho a dlouho zpovídal. Důvěřovali mu a z mnohých učinil poctivé členy společnosti.

Po jedněch duchovních cvičeních, která byla zvláště krásná, přišel kněz k řediteli věznice s podivnou prosbou: Vězni potřebují zdravého vzduchu. Vyšel by si s nimi na celodenní výlet a žádá proto správu trestnice o svolení. Nedostal ho, a obrátil se tudíž na ministra vnitra. I v tom vyhověl přání Boscovu, že s vězni nešel ani jeden četník: zaručil se, že všechny přivede večer zpět.

Tři sta vězňů táhlo ulicemi turinskými, uprostřed nich kněz v sutaně, vpředu vozík s potravinami. Ubírali se do Stupinigi, vzdáleného asi 10 km, kde je královský zámek s rozsáhlou zahradou. Vydováděli se, pobavili se, poveselili a Don Bosco s nimi. Když se stmívalo, vraceli se do Turina. Byl znaven, nemohl již jíti, i posadili ho na osla, rozradostnění, že se mu mohou nějak odměnit. A nikdo nebyl jistě více udiven, než správce věznice, když musil přiznat, že neuprchl ani jeden vezeň. Jiný zajímavý případ z tohoto prostředí: R. 1878 se tehdejší ministr Crispi rozhodl svěřit Boscovi turinskou trestnici. Bylo všechno sjednáno, a měla býti již podepsána smlouva. Ale Crispi si věc v poslední chvíli rozmyslel a odůvodnil to těmito slovy: »Znám Dona Bosca! Je s to ze všech těchto zločinců vytvořiti kněze, a těch již máme dnes beztoho až moc.«

»Stačí, pomyslí-li na jeho skvělé, bystré a silné nadání. Kdyby se byl oddal studiím a vědám, jistě

by do nich byl vryl hlubokou brázdu. Zůstavil ji po sobě i tak. Žasneme, když seznáváme, že tento muž, o němž se zdá, že neměl jiné starosti než stýkati se s velikými a malými, a s mladými a starými, mohl ještě také psát. Nic méně než 100 jeho prací je vydáno tiskem a některé z nich dosáhly ještě za jeho života báječného nákladu přes milion výtisků... Vždyť když se dal do psaní, mohlo se říci, že nemá jiného na práci, než psáti knížky a dopisy, které se potom tak šířily.«

Tuto chválu pronesl o blahoslaveném Boscovi J. Sv. Pius XI. a je pravdivá.

Šest let prožitých v semináři v Chieri a skoro tři léta v Convitto Ecclesiastico v Turině bylo plodnou dobou v životě Boscově: vyrůstal v ctnostech a prohluboval své poznání. Nebylo mu tajno, že nepřátelé Církve užijí slova jako hlavní zbraně útoku proti ní a že ji budou chtít potříti vědou a inteligencí. Kněz byl podle něho povolán stát v prvních řadách armády Církve Kristovy a jako takový měl dvojí úkol: odraziti nepřátelský nápor, chránit všechny, a zároveň prováděti protiútoky. Aby obstál v zápasu, musil býti řádně vyzbrojen. Proto studoval vytrvale theologii, filosofii, historii a přírodní vědy, v nichž viděl hlavní své zbraně i zbraně nepřítelovy. Měl v tom ohledu pravdu.

J. Sv. Pius XI. vyzdvihl zvláště jeho literární činnost, jejíž rozkvět spadá do let 1845—1856, bouřlivých let svobody a zvýšeného úsilí nepřátel katolické Církve. Zákony o svobodě tisku a o svobodě vyznání otevřely hranice italské cizím společnostem, hlavně valdenské sektě a různým sektám protestantským. Ostatně nebylo mezi nimi valných rozdílů

a dovedly se sjednotit, když šlo o boj proti katolicismu. Nebezpečí bylo hrozné. Lid se odcizoval Církvi stále více nešťastným vlivem jansenistického nazírání velké části kněžstva, hierarchie v Turíně byla oslabena, ježto arcibiskup musil utéci do vyhnanství. Protestanti si ovšem počínali velice obezřele, viklali víru ne přímým útokem, nýbrž podemláváním základů nauky. Mluvili uctivě o Bohu a o Kristu a jen tak mimochodem, ale vytrvale útočili proti Církvi, která neuchovávala podle nich pravého ducha Kristova. Měli dosti prostředků, jejich letáky a brožurky byly rozdávány zdarma a konaly dobře zhoubné dílo. Odpadlíků přibývalo.

Láska k duším, jež chtěl zachránit, byla Boscovi rozkazem k protiútokům. Staral se již o 700 jinochů ve dvou domech, kázal v Turíně a v celém Piemontsku, ale mluvené slovo nemohlo všude proniknout. Zázračně přímo působilo slovo psané. Začal tedy psát. Nezapomínejme, že jsme v padesátých letech minulého století. Nešlo mu jen o vyvrácení bludů a pomluv nepřátel, nýbrž i o rozšíření pravého učení. Psal polemické brožury, odpovídal na hrubé nepravdy a bludy letáky a v jiných knížkách zase sděloval hloubku a krásu křesťanské nauky. Jím vydávaná »Katolická četba« byla vrhána v tisících výtiscích mezi lid. Knížky o papežích, o různých omylech historie, o sektářství vycházely až v 15.000 výtiscích a vytlačovaly z rodin městských i z rodin předměstské chudiny literaturu protestantskou.

Když nepřítel podlehl v tomto směru, změnil zbraň: místo polemické a naukové literatury volil knihy zábavné. Don Bosco však nebyl z lidí, kteří kulhají za ostatními. S velikým hlukem bylo oznamováno, že na konci roku 1853 vyjde protestantský almanach »Přítel rodiny«. Ale v říjnu již roz-

dával Bosco almanach svůj »Il galantuomo«, což by se mohlo česky říci »Dobrý rádce a společník«. Bylo v něm vše a pro každého: Děti v něm četly poutavé přílohy, mládež články zábavné i poučné o řemeslech, o povolání, o životě, ženy v něm našly i recepty na jídla i rady pro výchovu dětí, muži články vážné i anekdoty. Tento almanach vydával Don Bosco každý rok.

Lid a mládež prahnuli po zábavě, psal tedy romány, povídky, dobrodružné příběhy. Mládež horovala pro divadlo, skládal jí divadelní hry, dramata, která byla s nadšením hrána. A mezi těmito knihami zábavnými a veselými občas dal lidu vážnou práci o dějinách Církve, o Písmu svatém, o dějinách Itálie. Byl zkušený v každém směru.

Pius XI., který znal Dona Bosca, vyzdvihl právem tuto udivující činnost spisovatelskou. Kde našel k ní dosti času? Láska Boží ho podněcovala, caritas Domini urgebat eum. Nedodržel zde předsevzetí z duchovních cvičení před kněžským svěcením, že bude denně spát jen 5 hodin. Častokráte přišel večer domů, pobyl mezi svými dětmi, vyučoval je nebo zpovídal. Potom odešel do svého pokojíčku, prostinkého a přeplněného knihami, vykonal svoji pobožnost, sedl k psacímu stolku, a psal nebo dělal korekturu. Nejednou se blížila pátá hodina, kdy odcházel do kostela, a on ještě nezdřímł, neboť tiskárna čekala na rukopis.

Zachránil tím mnoho duší a zachránil nejen Piemont, nýbrž celou Itálii před vítězstvím protestantismu. A zachránil je způsobem vpravdě moderním: tiskem. Jako ve svém díle mezi mládeží, tak i na tomto poli dal skvělý příklad budoucím. Tisk, tisk, opět tisk, říkával a za veliký svátek považoval den v r. 1861, kdy mohl otevřít ve svých domech první vlastní tiskárnu. Kolik jest jich dnes v sale-

siánských domech, nelze vypovědět. Ale jsou všude.

Apoštolát tiskem je krásný. Každý apoštolát vyžaduje obětí, a čím jest krásnějším, tím více jest obětí. To zkusil i Don Bosco: zachraňováním duší rostla zášť jeho protestantských a nevěreckých nepřátel. Když ho nemohli odzbrojiti zbraní slova, chtěli se ho zbaviti jinou zbraní. Byl dán povel sprovoditi ho se světa a byli najmuti lidé, známí svou zločinností. Bosco učil ve třídě katechismu a oknem proletěla kulka. Útočník dobře mířil, rána prošla mezi bokem a rukou, ale protrhla jen kleriku. Úžas ve třídě, ale kněz učí dále. »Pokračujme,« řekl jen. »Špatně si namířil nebo mu Panna Maria strhla ruku. Nejhorší při tom jest, že nejlepší má klerika je potrhána.«

Ovšem nezůstalo při tomto jediném případě. Byl lstně pozván k nemocnému a měl být otráven. Jindy — bylo to v létě r. 1855 — přišel k němu muž s prosbou, aby přišel zaopatřit jeho umírající ženu. Tušil nějaký úskok a vzal s sebou čtyři své nejstatnější hochy. Zůstali stát před domem a byli velice poděšeni, když spatřili na hlavě kněze, vracejícího se od nemocné, krev. Vešel totiž k nemocné, ale dříve než mohl s ní mluvit, rozpředla se mezi jejím »mužem« a jí hádka, byla zhasnuta svíce a na hlavu kněze se začaly sypat rány. Jen židle, již si přikryl hlavu, ho zachránila od smrti. A ne-jednou, vraceje se večer domů, si musil vypomoci svými pažemi a poslati svého odpůrce do příkopu. Nebylo vždycky možno jednati s vlky způsobem beránčím.

Salesiáni!

Don Bosco nestavěl jen pro několik let, která mu Bůh dopřeje, jeho ideálem byla od počátku kon-

gregace: Budu míti mnoho domů, mnoho kněží, mnoho pomocníků. Musil si je vychovat. Pokoušel se o to od počátku, ale několik jeho pokusů selhalo; nedal se odradit. Dva profesoři zasvěcovali do tajů latiny několik jeho hochů. Byli mezi nimi Rua, Bonetti, Cagliero, Francesia. Byli hodní, nadaní a jevíli chut ke kněžskému povolání. Všímal si jich více než ostatních, jako by v nich tušil pokračování svého díla. Roku 1854 s nimi konal nověnu ke svatému Františku Saleskému, o které vypravuje Don Rua.

Večer 26. ledna 1854 jsme se shromáždili v Boscově pokojíčku. Kromě něho byli tam Cagliero, Rocchetti, Artiglia a Rua. Měli jsme začít s pomocí Boží praktický kurs lásky k bližnímu. Mohli bychom se spojití slibem, který by se později změnil ve slib řeholní. Všichni jsme dostali tohoto večera jméno: Salesiáni.

Dne 25. března r. 1855, o svátku Zvěstování Panny Marie, skládal roční slib Rua do rukou Dona Bosca. Po něm skládali sliby Cagliero, Albera, Bonetti. Byly to skromné začátky, na které později, když Řím schválil kongregaci, vzpomínal Bosco těmito slovy:

Pamatujete si ještě někteří první doby oratoře? Jak se zvolna upevňovala a utvrzovala? Tehdy byl Don Bosco sám, nebo skoro sám. Musil dělat všechno: vyučovat ve dne i večer, psát knihy, kázat, bdít při studiích a shánět živobytí. Nikdo o tom neměl správného ponětí. Nešlo všechno, jak by mělo jít, neměli jste jednotného názoru na způsob konání dobra. Literární a theologické debaty byly někdy příliš bouřlivé. Mnozí nechtěli ráno vstávat. Jiní zase chodili za školu bez vědomí představeného. Modlili jsme se společně, ale nerozjímalí jsme ani nečetli duchovních knih, jak předpisují vůdcové

v duchovním životě. Byl jsem si vědom všech těchto nedostatků, upozorňoval jsem na ně, ale obvyčejně se nic nezměnilo, jen když Bůh nebyl urážen. Kdybych byl chtěl rázem odstraniti tyto vady, byl bych vás musil propustit a zavřít dům, neboť nikdy byste se nebyli hned přizpůsobili životu, který jsem měl na mysli . . . Bylo třeba jednati velice opatrně. Na nic jsem nezapomínal, ti mladí hoši měli tolik dobrých vlastností. Byli rozptylováni, ale měli dobré srdce, rádi pracovali a chovali se mravně. Myslíval jsem si: Až opadnou tyto chyby mládí, budou mi dobrými pomocníky. Nezklamal jsem se. Nejlepší salesiáni, které máme, jsou z těch bývalých chlapců.« Byl z nich i první Boscův nástupce.

Don Bosco se radoval a byla spokojena i jeho předobrá matka, věrná pomocnice svého syna. Byla již udřena, často postonávala, ale děti nezapomínala. Vystříhaly se ostatně všeho, čím by ji zarmoutily, zvykly si na ni a viděly v ní svoji matku.

Podzim roku 1856 jí nesvědčil, ve druhé polovici listopadu musila ulehnout. Týden trval její zápas se smrtí, a bylo patrné, že v něm podlehne. K večeru dne 24. listopadu byla zaopatřena svátostmi umírajících: Don Bosco a jeho bratr Jan v slzách stáli u jejího lůžka. A v kostele sv. Františka sta děti Boscových, plakalo, modlilo se, spínalo ruce k Bohu v prosbě o zázrak, o uzdravení ženy, která je milovala jako matka. Před několika lety vyrvali tito jinoši jisté smrti jejího syna, doufali, že budou vyslyšeny i jejich modlitby vysílané k Bohu za jeho matku. Nebyly. Dne 25. listopadu ve 3 hodiny ráno paní Markéta zemřela.

Don Bosco pochopil plně dosah této ztráty a na-

šel svým dětem jinou matku. Po mši svaté, kterou sloužil za duši své drahé matky, poklekl před oltářem Panny Marie a svěřil jí své sirotky.

»Musíš nyní, svatá Panno, zaujmouti prázdné toto místo. Ve velké rodině musí býti matka. Kdo by se jí stal, ne-li ty? Svěřuji ti všechny své děti. Bdi nad jejich životem a nad jejich duší nyní i vždycky.« A vystavěl této nové Matce své rodiny nádherný chrám, aby k ní měly děti co nejbliže.

Don Bosco přemáhá četné a velké překážky proti založení Salesiánské Kongregace. Konečně ji Řím schvaluje. Ale ještě před tímto schválením zakládá Don Bosco druhou větev kongregace: Dcery Panny Marie Pomocné. Don Bosco staví chrám Panny Marie Pomocné v Turině.

Don Bosco: »Největším důvodem naší naděje jest, že hledáme toliko slávu Boží a spásu duší. Kdož ví, nechce-li nebe užítí této pokorné kongregace, aby byly vykonány velké věci v Církvi?«

Dalších deset let života Boscova nebylo méně plodných, zato však bolestnějších. Kongregace se zrodila, ale bylo třeba dosáhnouti jejího církevního schválení z Říma. Všichni přátelé zakladatelovi byli přesvědčeni, že římská Kongregace biskupů a řeholníků nebude klásti žádný odpor. Po celé Itálii byl Don Bosco znám a milován, nad jeho počínáním se snášelo Boží požehnání a sám Pius IX. byl přítelem Boscovým. Než vývoj událostí zmátl všechny tyto naděje.

Bosco pracoval na řádové konstituci celý rok, a teprve počátkem roku 1858 se vydal do Říma, aby ji odevzdal Piu IX. a Kongregaci. Byl dvakrát přijat papežem v soukromé audienci a při druhé předložil návrh řehole. Odjížděl z Věčného města, povzbuzen a v radostném očekávání, že kongregace bude brzy schválena. V prosinci svolal své věrné žáky, byla zvolena rada a Bosco se stal superiorem. Mimo Alasonattiho, světského kněze, byli všichni ostatní členové odchovanci Boscovými: Rua, Savio, Cagliero, Bonetti a Lazzero. Mělť kolem sebe již 25 nadšených salesiánů, nebojících se žádného protiventství a žádných obětí. Dne 14. května roku 1862 jich složilo 22 slib na tři léta. Bylo to první veřejné prohlášení a přiznání. Všichni skládali slib do rukou Dona Bosca, klečíce před křížem.

»Drahé děti,« děl jim jejich milující otec, »žijeme v dobách velice pohnutých a zdá se bláznovstvím zakládati novou kongregaci v hodinách, v nichž svět a peklo vynakládají všechno úsilí na zmaření řádů odedávna existujících. Ale nestrachujte se. Neopírám se o pravděpodobnost, nýbrž o jistotu: Bůh žehná našemu jednání a chce, abychom v něm pokračovali. Kolikrát již byl náš úmysl mařen! A jaký to mělo výsledek? Žádný! Již to nás opravňuje, abychom doufali v budoucnost. A nej-

větším důvodem naší naděje jest, že hledáme toliko slávu Boží a spásu duší. Kdož ví, nechce-li nebe užítí této pokorné kongregace, aby byly vykonány veliké věci v Církvi? Kdo ví, zda za pětadvacet nebo třicet let naše skromné dílo, na němž bude spočívat Boží požehnání, nezaplaví země a nestane se armádou, čítající aspoň tisíc řeholníků?»

Zatím jednali v Římě o reguli. Četní arcibiskupové a biskupové podali Kongregaci biskupů a řeholníků své dobrozdání ve prospěch salesiánů a v červenci roku 1864 obdržel zakladatel nové Společnosti tak zvaný dekret pochvaly založeného díla. Ale návrhy Boscovy byly pozměněny a čtyři přímo škrtnuty. Byla to pro něho těžká rána, neboť byly neuznány právě ty body, které omezovaly představeného v závažných věcech: nesměl vystavovati příštím kandidátům kněžství dimisiorálky a nesměl bez svolení zakládati nové domy. Co to znamenalo? Biskup diecése, jako se to stalo v tomto případě, si sám osoboval právo na ty členy kongregace, kteří pocházeli z jeho diecése. Arcibiskup turinský, který dříve byl upřímným přítelem Dona Bosca, žádal, aby bohoslovci salesiánští studovali v diecécním semináři a zdráhal se vysvětit na kněze ty, které superior navrhoval podle svého svědomí, a jež vychovával ve svém domě. Církevní autorita neuznávala ani bohosloveckého studia salesiánských kandidátů kněžství. Don Bosco posílal tedy své bohoslovce do semináře, a r. 1868 z 10 salesiánů ani jeden nezůstal věren kongregaci.

A přece v těchto těžkých chvílích zachoval klid, ačkoliv v nitru krvácel. Je třeba bojovati dále, řekl si a vydal se opět do Říma. Nepochodil. Nový arcibiskup turinský, Riccardi di Netro, podal do Říma zprávu salesiánům velice nepříznivou. Již dříve oznámil Boscovi, že vysvětit na kněze jen ty boho-

slovce, kteří se připravují na kněžství v semináři a salesiána Alberu odmítl vysvětit.

V říjnu roku 1868 dlel Don Bosco v Římě a hleděl pohnout Kongregaci biskupů k definitivnímu rozhodnutí ve svůj prospěch. Msgr. Svegliati, sekretář kongregace, byl však neústupný. Vrátil se tedy do Turina, očekávaje vhodnější příležitost. Psal prosebné dopisy svým přátelům a vlivným osobám u svaté Stoly, obrátil se opět na Pia IX. a ze všech odpovědí na své listy měl dojem, že se vítr obrací na jeho stranu. Odejel proto počátkem ledna roku 1869 znovu do Říma, nařídív svým dětem a všem členům kongregace, aby zdvojnásobili své modlitby k Panně Marii Pomocnici křesťanů.

V Římě ho však všude vítali studeně. »Sotva jsem se rozhlédl,« napsal, »hned jsem zjistil, že jen velmi málo prelátů jest nakloněno mým plánům. Téměř všichni se chovali chladně, nebo aspoň se netajili se pochybnostmi o mém úspěchu. Co bylo nejhoršího: měl jsem proti sobě nejvlivnější osobnosti v Církvi.« Hlavně dva hodnostáři mu byli silně nepřátelští: kardinál Bérardi a Msgr. Svegliati. Ani státní sekretář, kardinál Antonelli, neschvaloval jeho plán.

Don Bosco nezoufal, ale ještě více se modlil. Odevzdal svoji věc Panně Marii v přesvědčení, že dosáhne splnění svých úmyslů. Kardinál Bérardi ho přijal ve špatné náladě: jeho jedenáctiletý synovec umíral na tyfus. Byl to jedináček. Jakmile rodiče zvěděli o přítomnosti Boscově, prosili ho, aby jim uzdravil jejich jediné dítě. »Důvěřujte v Pannu Marii ustavičné pomoci,« děl jim, »a vykonejte k její počtě nověnou modliteb.« Když za tři dny zavítal Bosco do paláce Bérardiů, byl radostně přivítán kardinálem, neboť děcko se uzdravovalo. »Jak vám mohu prospěti, Done Bosco,« oslovil ho, tak rád

bych vám prokázal něco dobrého po té milosti, kterou jste vyprosil.« »Prosím vás jen o jednu věc, Eminence, užijte svého vlivu u Jeho Svatosti, aby byla schválena má kongregace.« Kardinál to rád slíbil a slib dodržel.

Kardinála Antonelliho zastihl na lůžku vážně nemocného. »Eminence, přicházím vás poprosit, abyste mi pomohl v mém úsilí o schválení Kongregace.« »Ale vidíte přece, v jakém jsem stavu, není myslitelné, abych povstal.« »Ale slibte mi to, Eminence, uvidíte, že se vám povede lépe.« »Ale co mohu udělat, Done Bosco?« »Přimluvit se u Svatého Otce.« »Slibuji vám to tedy, až se uzdravím.« »Důvěřujte v Pannu Marii ustavičné pomoci a jistě budete brzy zdráv. Ale slibte mi, že nezapomenete na ubohou salesiánskou kongregaci.« »Dobře, jakmile povstanu, půjdu k papeži.« »Tedy zítra, Eminence.« »Zítra, co myslíte?« »Že zítra půjdete ke Svatému Otci. Mějte důvěru v Pannu Marii a budete zítra u Pia IX.« Druhého dne kardinál Antonelli byl přijat papežem.

Don Bosco nebyl ještě spokojen: Měl si ještě získat nejtvrdšího svého odpůrce, Monsignora Svegliatiho. I on ležel, trápen chřipkou a silným kašlem a i jemu pomohla Panna Maria. Nejvlivnější členové kongregace stáli již za Boscem.

Dne 19. února roku 1869 Kongregace biskupů zasedala. Předsedal jí Pius IX. a bylo rozhodnuto ve prospěch salesiánů. Za několik dní obdržel zakladatel salesiánské společnosti listinu, schvalující i ony návrhy, které před časem nebyly uznány; bylo třeba ještě konečného uznání řádové konstituce. Světec musil ještě několikrát do Říma, ale konečně i tady zvítězil. Ve tříhodinovém sezení dne 31. března hlasovali 4 kardinálové pro aprobaci dočasnou a jen 3 pro definitivní. Na Velký pátek dne 3. dubna

roku 1873 odevzdal sekretář Kongregace, Msgr. Vitelleschi, její usnesení papežovi. »Nuže,« děl velekněz, »schází jen jeden hlas pro definitivní schválení. Dávám jej já.«

Don Bosco dosáhl, co chtěl, ale jen na 10 let.

Nad vesničkou Mornese se skláněl večer a Maria Mazzarello, mladá dívka, zotavivší se po těžké nemoci, kráčela pomalu do kostela, kde právě kněz svatého života, Don Pestarino, konal večerní pobožnost. Před kostelem se setkala se svou přítelkyní Petronilou. »Nemohu již pracovati na vinici,« oslovila ji. »Ty jsi rovněž svobodná. Kdybys chtěla, mohly bychom se naučiti šít a mohly bychom tohoto svého umění později užiti pro dobro dětí. Budeme je učit pracovat, milovat Boha a sloužit Mu.« A když Petronila souhlasila, dodávala Marie: »Umiňme si tedy, že všechno budeme konati z lásky k Bohu. Pojd'me do kostela a prosme Ho, aby nás osvítil a pomáhal nám.«

Tato rozmluva se udála roku 1861 mezi dvěma členkami »Svaté jednoty dětí Panny Marie«, jakési Mariánské družiny, založené zbožným Donem Pestarinem.

Don Bosco v té době budoval nádherný kostel Panny Marie Pomocné v Turině, usiloval o schválení své kongregace a rozjímal, jak by bylo možno zachrániti co nejvíce duší. Někteří jeho přátelé, znajíce tuto jeho touhu, mu domlouvali, proč zapomíná na dívky, proč nezakládá též pro ně patronáže, v nichž by byly vychovávány ke zbožnému a pořádnému životu. Ale nemohl se k tomu odhodlat.

Mladá Marie Mazzarello a Petronila se naučily

šit a staraly se o děti. Rodiče jim je ochotně svěřovali, neboť znali jejich dobrotu a zbožnost. Učily je číst a psát, opatrovaly je, a to vše s láskou. Po roce bylo již těchto vychovatelek 7 a bydlily v jednom domě nedaleko kostela, aby se mohly tím více věnovati dětem.

Don Bosco na svých cestách zavítal několikrát i do Mornese, navštívil Dona Pestarina, kterého již znal z dřívějších dob a nikdy neopomenul zajít k dívkám, které všechen svůj čas, své mládí a své síly zasvětily službě dětí. Po návratu s cesty v roce 1871, kdy se též stavěl v Mornese, svolal svoji kapitolu a sdělil jí svůj úmysl založit ženskou salesiánskou kongregaci. »Rozjímejme,« vyzval je, »před Bohem o této věci. Žádejme ho o to, co jest jen k jeho slávě a ke spáse duší. Všechny naše modlitby, soukromé i veřejné, budou mít v tomto měsíci jediný cíl: aby nás Bůh osvítil, jak se rozhodnouti v této věci.«

Ke konci roku požádal Don Bosco Pestarina a poprosil ho, aby z dívek, shromážděných kolem Marie Mazzarellové, utvořil ženskou salesiánskou kongregaci. Na svátek svatého Františka Saleského, dne 29. ledna roku 1872, skládalo 27 dívek první své sliby a zvolily si svou představenou: Marii Mazzarellovou. Řeholní roucho oblékly dne 5. srpna téhož roku a slavnosti byl přítomen i Don Bosco. »Budete se nazývati „Dcerami Panny Marie Pomocné“,« pravil jim... »Budete mít žáčky, tolik žáček, že je nebudete mít kde umístit. Jest vás nyní jen několik a jste tak chudé. Ale mějte odvalu, zůstaňte věrny pravidlům, která jsem vám odevzdal a uvidíte, jak zázračně porostete. Panna Maria chce vámi pomoci chudým dětem.«

Don Bosco mluvil prorocky: dnes jest salesiánek na celém světě přes 6000 a mají přes 500 domů.

Devět let zůstaly sestry v Mormese, pak přenesen mateřinec do Nizzy. V několika letech po založení otevírají své domy v Turině, v Chiéri a v jiných italských městech. Zakládají školy, budují internáty, stavějí školy, exerciční domy, domy pro zestárlé ženy. Roku 1877 odjíždějí do Jižní Ameriky, aby pomáhaly salesiánským misionářům. Stavějí sirotčince, chorobince, nemocnice. Pracují stejně úspěšně mezi dělnicemi jako mezi studentkami. V misiích ošetřují obětavě malomocné. Vydržují odborné školy. »Není žádné pole apoštolátu, na kterém by se salesiánky v půlstoletí svého života neuplatnily.« pravil o nich se zaslouženou pochvalou Pius XI.

Don Bosco — stavitel chrámů. Stavěl chrám svatého Františka Saleského. Panny Marie ustavičné pomoci v Turině. Nejsvětějšího Srdce v Římě.

Dostavěl, ač, začínaje, neměl ani halěře.

Prosinec roku 1862 se chýlil ke konci. Don Bosco v tomto měsíci zvláště intensivně myslel na stavbu nového kostela, poněvadž chrám svatého Františka Saleského byl malý, dětí přibývalo a daleko široko nestál žádný kostel. Myslel na svůj plán při práci, při kursech, na svých pochůzkách i ve znovědnici. Jednoho dne se vracel z kostela v 11 hodin večer. Vyzpovídal mnoho dětí a byl nesmírně znaven. Abbé Albera ho očekával, činíval tak každého dne, aby zvěděl přání otcovo na druhý den.

»Jsem již tak unaven.« stěžoval si Don Bosco. »Tolik dětí jsem vyzpovídal, že jsem již sám ani nevěděl, co mluvím. Ale po celou dobu jsem musil mysliti na jednu věc: kdy vystavíme kostel. prostornější než je nynější, a který zasvětíme Panně

Marii ustavičné pomoci . . . Nemám ani halěře, ale na tom přece nezáleží. Je-li to vůle Boží, bude tedy kostel postaven.«

Za několik dní se s toutéž myšlenkou svěřil abbému Caglierovi: »Ano, bude to mateřský kostel naší kongregace. Panna Maria, Pomocnice křesťanů, bude zakladatelkou a bude nám pomáhati v tomto těžkém díle . . . Kostel bude veliký. Není peněz? Panna Maria chce kostel, bude pamatovat na všechno.«

Čekal do jara, a když se počasí ustálilo, přikročil k práci. Neměl nic, ani peněz, ani pozemku. měl jen pevnou vůli a důvěru v pomoc Boží. Chtěl vybudovat chrám na ploše 1.200 m² ve Valdocco, blízko domu kongregace. Pozemek patřil otcům kongregace Rosminiovy, a ti neměli valné chuti jej prodat. Městská rada rovněž brojila proti plánu, neboť v něm viděla politické cíle. Jaká nehorázná odvážnost, stavět kostel zasvěcený Panně Marii. Pomocníci křesťanů! Ale všechny překážky byly překonány. Rosminiáni vyšli Boscovi vstříc a městská rada byla odzbrojena, neboť nebylo oznámeno jméno světce, jemuž bude kostel zasvěcen.

Roku 1863 byl květen zvlášť krásný a Bosco se dal do díla. Sehnal 4.000 lir, takže bylo možno vyhloubiti základy do hloubky 2½ m. Na stavbu zdí již neměl, a mimo to se vyskvla nenadálá překážka: měkký terén. Bylo třeba zatlouci piloty do hloubky 20 m. Dobří lidé pomohli, ale stavitel, měl-li pokračovati ve stavbě, musil mít pořád peníze. »Nemám z čeho vyplatit dělníky.« stěžoval si Donu Boscovi, který měl 8 centisimů (haléřů). »Panna Maria se postará o peníze pro svůj stánek,« odpovídal kněz s úsměvem. »Já jsem toliko jejím pokladníkem. Uvidíte, že to všechno dobře dopadne.« Nebyl na pochybách, neboť jednou viděl ve snu nádherný chrám a byl ujistěn, že bude jeho tvůrcem.

Zdivo se zvyšovalo. Bylo to divné. Někdy pracovali jen několik dnů, jindy zase několik týdnů, podle toho, na jak dlouho vydržely sehnané peníze. Častokráte končily prosebné dopisy Boscovy slovy: »Měl jsem na stavbě 40 zedníků, dnes jich mám jen 6, ale pokladna jest úplně prázdná.« Pomož si, Bůh ti již pomáhá, říkal si a šel žebrot. Dostal něco, ale bylo to málo. Vypsal loterii, ale nepochodil. Obrátil se s prosbou na všechny mariánské ctitele v Itálii, napsal pokornou žádost městské radě turinské a obdržel 30.000 lir. Zaplatil dluh a neměl zas nic. I sebral hůl a s brevírem v ruce se vydal na žebrotu po Itálii. Neprosil nadarmo, i bohatí soukromníci a šlechta slíbila peníze. »Zdi jsou vysoké již 2 m, psal markýzi Fassatimu. Budete se jistě ptát, jaké výše dosahuje pokladna? Scvrkává se stále více. Ale doufám, že Bůh, jenž nám dosud pomáhal, neodepře své pomoci ani v budoucnosti.«

Nemýlil se. Životopisci blahoslaveného Bosca uvádějí četné případy, které svědčí o té pomoci Boží velice jasně.

V Turině umíral senátor Cotta. Bylo mu již 83 let a na vyléčení nebylo pomyšlení. Don Bosco ho znal, i navštívil ho v jeho beznadějně nemoci. »Již je konec, drahý otče,« přivítal ho umírající, »brzy odejdu z tohoto světa.« — »Ba ne, ba ne, vskočil mu do řeči kněz. Panna Maria vás zde ještě potřebuje, aby byl dostavěn její chrám.« — »Rád bych vám pomohl, ale pohleděte, už je ze mne jen stín.« — »A co uděláte, když vás uzdraví?« — »Po šest měsíců vám budu dávat na kostel po 2.000 lirách.« — »Dobře, budeme se s dětmi za vás modlit. Mějte důvěru.« Po třech dnech přišel Boscovi senátor zdráv a přinášel první splátku. Žil ještě tři léta a do smrti plnil svůj slib.

Dne 16. listopadu r. 1866 měl zaplatit staviteli

6.000 lir a neměl nic. Vyslal své podřízené do města a přinesli jen 1.000 lir. Odpoledne šel sám. Přišel k nádraží, uvažuje, kam vejít, aby měl štěstí. »Pane, nejste Don Bosco?« oslovil ho kdosi. »Ano, čeho si ode mne přejete, milý příteli?« odpovídal laskavě. »Můj pán mne posílá, abych vás k němu hned přivedl.«

Vešli do nádherného paláce, v němž ve skvělém pokoji ležel na lůžku jeho majitel. »Jste dlouho nemocen?« tázal se ho Don Bosco. »Tři léta jsem nepovstal s lůžka,« odpovídal oslovený, »nemohu se ani hnout a lékaři se již vzdali vší naděje. Kdyby se mi trochu ulevilo, něco bych pro vás udělal.« — »To je znamenité,« zaradoval se kněz, »potřebuji ještě dnes 3.000 na kostel.« — »Tři tisíce? Vy nemáte rozum. Kdyby šlo o několik set, ale hned 3.000, to není možné.« — »Je to mnoho, tak o tom nemluvíme,« končil Bosco rozhovor a zabočil na otázky docela všední. »Mlčte, do toho mi nic není, běží o mé zdraví.« — »Navrhl jsem vám lék a zamítl jste jej.« — »Pomozte mi, ke konci roku budu na vás pamatovat.« — »Ke konci roku! Cožpak nechápete, že potřebuji těch peněz dnes večer?« — »Večer, večer. Kde bych u sebe vzal 3.000 lir? Je třeba jít do banky, podepsati listiny.« — »A proč byste tam nešel?« — »Tropíte si ze mne bláznů? Tři léta jsem se nehnul a mám jít do banky.« — »Bohu a Panně Marii Pomocníci není nic nemožné.« Po těchto slovech zavolal Don Bosco členy rodiny a služebnictvo v počtu 30 osob a poprosil je, aby se s ním pomodlili k Panně Marii a Nejsvětější Svátosti Oltářní. Domodliv se, rozkázal, aby přinesli nemocnému šaty. »Šaty! Pán žádných nemá. Nepotřeboval jich tři léta a kdo ví, kde jsou schovány.« — »Kupte mi nové,« zvolal nemocný, naplněn vírou, »čiňte vše, co vám poručí Don Bosco.« Vtom vstupoval lékař,

který zakázal nemocnému slézti s lůžka, ježto by to byla jeho smrt. Ale byly přineseny šaty, nemocný povstal, sám se oblékl, procházel se po pokoji, sešel na ulici, dal se dovézt do banky a přinesl Boscovi 3000 lir.

Chrám byl dostavěn, bylo třeba již jen několika tašek do kopule. V mysli Boscově zrál plán: Dokončení kostela mělo býti co nejokázalejší a nejdojemnější. Kolem novostavby se tísnil hustý zástup lidí a co viděl? Don Bosco vylézá na žebřík a před sebou má dítě. Syn Fassattiův, syn otce, jenž byl štedrým ke kostelu, měl vložit poslední tašku do chrámové kopule. Již byli nahoře, věc byla provedena. Lid jásal, zpíval, plakal. To bylo na podzim roku 1866 a další dvě léta byly prováděny vnitřní práce.

Slunný 9. červen r. 1868. Celý Turin byl na nohou, zástupy do Valdocca se netrhly od časného rána: arcibiskup turinský světil chrám Panny Marie Pomocné. Kostel byl vysvěcen a ze sakristie, oděn v kněžském rouše a s kalichem v ruce, kráčel kněz a odcházel k vedlejšímu oltáři: Don Bosco sloužil první mši svatou v kostele, který postavil.

Ve všech domech Boscových se rozproudila radost. Trvala celý den a vystupňovala se večer. V průčelí renesančního kostela s výše 60 m do celého okolí zářila socha Panny Marie. Všechna okna byla osvětlena a v jednom stál Don Bosco se svými přáteli, již kněžími, dětmi svými. »Done Bosco, pamatujete si,« děl mu jeden, »jak jste nám před dvaceti lety ukazoval, že vidíte ve vzduchu Pannu Marii, trůnící na krásném chrámu?« — »Ano, pamatuji, co jsem já viděl tehdy, vidíte vy dnes. Svatá Panno, jak nás miluješ!«

Rozmach salesiánské kongregace. Don Bosco usiluje o definitivní rozhodnutí Svaté Stolicе a Lev XIII. mu uděluje práva, o něž bojoval a pro která trpěl 30 let. Salesiánští spolupracovníci. Don Bosco posílá první své syny* do misií.

Pius IX.: »Ti, kdož popírají zázrak, by, lidsky mluveno, těžko vysvětlili, jak chudý kněz může denně uživit tisíce a tisíce dětí. Je třeba vyznati, že v tom působí Bůh.«

Don Bosco byl vyčerpán, jeho silné tělo podléhalo, neboť starostí bylo stále více, nepřátel přibývalo a největší bolest mu působilo vědomí, že jeho kongregace není zajištěna. Co se stane po desíti letech s jeho syny, s dílem, které ho stálo tolik námahy? V Římě, vlivem arcibiskupa turinského, vyvstávali mezi preláty noví odpůrci a bylo nebezpečí, aby po desíti letech nezvítězili nad kongregací. Několikrát meškal proto v Římě a vracel se smuten. Po Richardu Dinetro byl jmenován na přání Boscovo arcibiskupem turinským Msgr. Gastaldi, oddaný přítel salesiánů. Ale toto přátelství se brzy změnilo v odpor, který pominul teprve smrtí arcibiskupovou. Kolik bolestí vytrpěl svatý Bosco, nemžno vypovědět. Msgr. Gastaldi, který měl vlivné přátele u papežské kurie, dosáhl svými memorandy, že jednání o kongregaci salesiánské bylo stále odkládáno, a nejen to, nýbrž že nebylo ani dobré vůle novou reguli schválit.

Po Piu IX. byl zvolen za papeže kardinál Di Pecci, Lev XIII. Don Bosco, jemuž nový Velekněz svěřil vystavění kostela Nejsvětějšího Srdce Páně, miloval chudičkého a obětavého kněze turinského, ale neznal jeho velikých starostí a obtíží, týkajících se konečného schválení salesiánské konstituce. Jeho odpůrci byli tak mocni, že od roku 1874 se marně domáhal audience i u Pia IX. i u Lva XIII., ač mu byl dříve Vatikán ustavičně otevřen. »Již to nemohu snést,« stěžoval si svému příteli. »Budu snad přinucen zřici se výsad. Budu žádati jen některé, ty nejdůležitější, a vrátím se do Turina.«

V květnu r. 1884 byl konečně přijat Lvem XIII. ve stavu velice zbědovaném. Sotva se držel na nohou. Toužil po laskavém slově a nezklamal se. Lev XIII. ho chápal. Přijal ho jako drahého syna a rozmlouval s ním jako milující otec. »Musíte se

lécit, milý synu,« těmito slovy ho přivítal, posadiv ho vedle sebe. »Nesmíte se již tolik vyčerpávat. Váš život patří Církvi a kongregaci, již jste založil. Vaše dílo se šíří po celém světě, ve Francii, Španělsku, Americe, Patagonii. Vaši synové potřebují vašeho života a vašich rad. Kdybych byl nemocen, vynaložil byste vše, abyste mne uzdravil. Nuže, přeji si, abyste dbal i na sebe. Chci to, rozumíte, nařizuji to, Církev vás potřebuje.«

Don Bosco, rozradostněn takovým milým přijetím, prosil, aby udělil jeho kongregaci privilegia, která mají všechny ostatní, i sebe menší. Odpověď, již obdržel, byla hodna velikého papeže, kterým byl Lev XIII.

»Dobře. Sdělte sekretáři Kongregace biskupů a řeholníků, aby připravil listinu a podepíši ji, aniž přijde do Kongregace. Bude to tím snazší,« dodával s úsměvem, »že jistý Monsignor již nežije. Měl jste v něm nesmiřitelného odpůrce, který ničeho neli-toval, aby zmařil udělení privilegií. Vidíte, papež nedělá vždy, čeho si přeje. Ale nyní budete uspo-kojen. Drahý, drahý můj Done Bosco! Miluji vás, miluji vás, miluji vás! Chci býti salesiánům vším. Chci náležeti mezi první vaše spolupracovníky. Kdo je vaším nepřítelem, je i nepřítelem Božím, jsem o tom přesvědčen. Nemáte nic a budujete ohromná díla. Odvahu, odvahu! Papež, Církev, celý katolic-ký svět obdivuje vás a vaši kongregaci. Sám Bůh vás vede, vám pomáhá, udržuje vaši kongregaci. Všude to říkejte, napište to, kažte o tom! V této ochraně Boží spočívá všechno tajemství vašich ví-tězství nad překážkami a vašimi nepřáteli.«

»Opravdu, potřeboval jsem tohoto povzbuzení,« děl, odcházeje, svému průvodci Lemonyovi, »abych neklesl. Byl jsem již se svými silami v koncích.«

Lev XIII. chtěl býti spolupracovníkem salesián-

ským. Bylo jich již mnoho. Proč si jich přál svatý Bosco a jaký měli cíl? Vznešený, jako celé dílo jeho. I salesiáni, i Dcery Panny Marie Pomocné pracovali do úmoru, ale bylo jich přece jen málo, i když jich bylo na tisíc. Založil proto roku 1876 jakýsi třetí salesiánský řád, »Jednotu salesiánských spolupracovníků«, kteří měli jako salesiáni zachraňovati mládež před mravní zkázou. Do mnohých míst nemůže ani kněz vniknouti, ale mohou tam působiti laici. A ostatně, zdaž nové potřeby nevyžadují spolupráce laiků?

Jako myšlenka založení kongregace i myšlenka kooperaterů, pomocníků, zrála velice dlouho v mysli svatého Bosca. »Cílem této Jednoty, napsal v letech padesátých, je shromážditi několik lidí, laiků i duchovních, aby se obírali věcmi, které budou sloužiti k větší cti a slávě Boží a spáse duší.« Později se vyjádřil, že pomocníkem může býti každý křesťan, jen když bude pracovati v duchu stanov. Tyto stanovy doporučují prostředky kongregace: »Prostředky budou horlivost pro slávu Boží a láska v užití všech duchovních i časných dober, aby se dosáhlo cíle, aniž by šlo komu o zájmy časné nebo světskou slávu.«

Jednota kooperátorů je tedy v důvěrném spojení se salesiánskou kongregací a její stanovy jsou vtěleny podle ustanovení generální kapituly z r. 1877 v Kodex kongregace. Představený salesiánský mluví k pomocníkům prostřednictvím »Bollestino Salesiano«, který byl založen r. 1877, tedy rok po schválení Jednoty Piem IX.; dále okružným listem, ve kterém jednou za rok sděluje, co bylo vykonáno — letos vyšel tento list počátkem roku po cestě superiora do Říma ke čtení Dekretu Tuto — a co bude programem celého dalšího roku. Živí pomocníci pamatují ustavičně v modlitbách na své zemřelé dru-

hy, o jejichž smrti se dověděli ze Salesiánského věstníku a o salesiánských svátcích přistupují ke Stolu Páně. Tato duchovní stránka jest zárukou vzorného života a možno směle říci, že se ustavičně plní přání Světcovo, jež pronesl roku 1886: »Přijde čas, v němž spolupracovník bude znamenati totéž jako vzorný křesťan.

Dnes jest jich přes 400.000.

Ještě jednu činnost Dona Bosca zdůraznil Lev XIII., když pronesl slovo: Patagonie. Roku 1884 pracovalo již několik salesiánů a salesiánek v misiích.

V Itálii měli salesiáni několik domů, působili i za hranicemi Itálie, ve Francii, Španělsku, Anglii. Rodina se množila, ale Don Bosco, jemuž bylo šedesát let, nepovažoval své dílo za ukončené. Vždyť od svých mladých let toužil po povolání misionářském. Mnohým lidem nesvítí ještě světlo víry a přece mají též nesmrtelnou duši a jsou vykoupeni Krví Ježíše Krista. Žijí bez radostné zvěsti Evangelia: »Ach,« řekl roku 1848, »kdybych měl hodně kněží a bratří, odvedl bych je s sebou do Patagonie a Ohnivé země, aby tam hlásali Evangelium.« A když roku 1855 jeden z jeho prvých žáků vstoupil do jeho místnosti, našel v ní obraz kněze. »Kdo je to?« tázal se. »Nadšený misionář, Gabriel Perboyre, který byl v Číně před několika lety umučen.«

Rok nato vypukla v Turině cholera, při níž mladí přátelé Boscovi konali pravé divy heroismu a lásky k bližnímu, ošetřující nemocné. Cholera neušetřila ani domu Dona Bosca a Cagliéro, z nejdražších jeho hochů, umíral. »Drahý Jene, co bys raději,« ptal se ho Bosco, »život nebo ráj?« »Ráj,« dostal za odpo-

věd'. Ještě ne,« domlouval mu Don Bosco. »Panna Maria tě uzdraví. Vyvázneš z nebezpečí smrti, staneš se knězem a jednou s breviářem v ruce odejdeš daleko, velice daleko...« Později vyjevil Don Bosco, jak v něm vzniklo toto proroctví. Nad lůžkem umírajícího spatřil holubici s olivovou ratolestí v zobáčku. Poletovala kolem lůžka a pak upustila ratolest na polštář. V pozadí zahlédl siluety divných lidí, upřeně zírajících na nemocného a dva z nich, praví obři, úzkostlivě se skláněli nad umírajícím, jako by ho chtěli uzdravit.

V jiné podobě měl tento sen roku 1871. Byl v zemi divochů, úplně neznámé, nevzdělané, nad níž se tyčil pahorek. V pozadí se rýsoval řetěz chmurných hor, jež ještě zvyšovaly smutek krajiny. Polonazí, vysocí a divocí lidé pobíhali s místa na místo a metali oštěpy na nějaké zvíře. Jiní se vraceli do bytů, odnášejíce část zabitého zvířete, z něhož crčela krev. Rozpoutala se bitka. »Pojednou,« vypravoval Don Bosco, »se objevil v povzdálí zástup lidí, v nichž jsem hned poznal misionáře. Přibližovali se s úsměvem k raněným a jali se jim hlásat Evangelium. Zadíval jsem se na některé, abych poznal, z kterého jsou řádu, ale nemohl jsem to uhádnout. Divoši mi ostatně nedoprávali času. Již byli u misionářů, vrhali se na ně, vraždili je, čtvrtili. Pak jásaјíce odnášeli na svých kopích zakrvácená těla, pokřikujíce a neslušně zpívajíce. Kdo tedy, myslil jsem si, bude moci jednou obrátit tyto divochy? Takto uvažuje, viděl jsem na obzoru nové misionáře. Nebylo jich více, ale kráčeli radostně a předcházeli jim mladí lidé. »Dají se též zabít,« napadlo mi. Zahlédl jsem se do jejich lící a některé z nich jsem poznal: byli to misionáři salesiánští a mohl bych dokonce vám říci jejich jména. Divoši jich nezabili, zakrátko jsem slyšel, jak se modlí růženec a zpívají nábožné písně.«

Neustále myslil na tento sen. Kam má poslati své syny? Do Ethiopie, či do Číny? Do Indie nebo do Argentiny?

Roku 1874 vyřizoval mu jeden diplomat prosbu arcibiskupa z Buenos Ayres, aby poslal své kněze jako misionáře na jih republiky, do Patagonie a okolních krajín, obývaných divokými a nevzdělanými kmeny. Nebyli to ti, které kdysi viděl ve snu? Neváhal. Roku 1875 bylo deset salesiánů připraveno na cestu a jejich hlavou byl P. Cagliero. Patagonie je dvakrát větší než Francie s Belgií dohromady. Nevadí.

»Starejte se jen o duše,« děl jim na cestu otec Bosco, »ponechte stranou starosti o jméno, hodnost a bohatství. Chcete si zasloužiti požehnání Božího a lásky lidí? Milujte hlavně něžně nemocné, děti, starce, nešťastné! Buďte všude poslušni autority světské i církevní. Staňte se apoštoly lásky k Eucharistii a Paní Marii ustavičné pomoci. Dělejte, co můžete, ostatní přenechte Bohu. Mějte neochvějnou důvěru v Hostii a Pannu Marii a uvidíte, co jsou zázraky.«

Ano, poznali, co jsou zázraky. Za prvními zástupy apoštolů odcházely další a za dvacet let byla proměněna Patagonie v úrodný kraj, ve kterém hlalo lila radostná zvěst Evangelia. Dnes tam existují již dva vikariáty: Magellanský a Patagonský. Ovšem činnost a oheň lásky salesiánských misionářů nebyly zaraženy hranicemi jedné republiky, nýbrž rozlévaly se stále více na sever. V Ecuadoru žili Kivarové, lidé bez vzdělání i bez víry. Roku 1895 byl tam již založen apoštolský vikariát a jemu postaven v čelo biskup ze salesiánské kongregace. Roku 1896 odcházejí salesiáni do do Brasilie, do státu Matto Grosso, obývaného indiánskými kmeny. Roku 1914 již tam mohl býti zřízen vikariát, který též svěřen

biskupu salesiánskému. Na sever, podél řeky Rio Negro, v délce asi 1000 km se rozprostírá zalesněné území, zalidněné Tucany, bloudícími s místa na místo jako ovce bez pastýřů. Šli k nim též salesiáni a roku 1914 byl tam též utvořen vikariát. A pak následovala Paraguay a konečně roku 1927 v poříčí Amazonky byly evangelisovány kmeny Piratintinů.

Do prvních let tohoto století působili salesiáni jen v Americe. Ve XX. století pronikají však i do ostatních zemědílů. Roku 1911 odcházejí do Belgického Konga do provincie Katang, kde dnes, díky obětavosti jejich apoštolátu, vzkvétá apoštolská prefektura Luapulská. Roku 1920 Msgre De Guébriant, generální superior francouzských misionářů, prosil Propagandu, aby vyslala salesiány do Číny a byl jim svěřen vikariát Shinchovský. Pak jim byla odevzdána prefektura Assamská, do které jsou vkládány již dnes, po tak krátké době, největší naděje. Roku 1928 přejímali salesiáni v Indii diecési Madraskou a Krišnagarskou a téhož roku pronikali i do Japonska. A nedávno na poloostrově Malajském bylo jim odevzdáno území v rozloze 100.000 čtverečních kilometrů.

Sen z mládí se vyplňoval v netušených rozměrech. Domy salesiánskými byla pokrývána Itálie, Evropa a zúrodnily i daleké kraje osídlené nevěřícími. A všude se nad nimi vznášelo Boží Požehnání. Byly jako ta holubice, která spouštěla ratolest na podušku umírajícího Cagliari, určujíc mu zároveň jeho svaté povolání. Ratolest jest znamením pokoje a se zvěstí Evangelia je všude nesen mír. Vstoupíte-li do města, řeknete: Pokoj vám!

Z těch 10 misionářů vyrostla hojná žeň a dnes působí v misiích na 1200 odchovanců svatého nadšence spásy. Sestry Paní Pomocné odjely za misionáři do Patagonie roku 1877 a roku 1898 nastupují

nejtěžší práci misionářskou mezi malomocnými v Kolumbii. V Argentině, v Brasilii i v Číně žije sta dcer Boscových a nebylo by možno vypovědět dobrodiní, jímž obdařily tisíce ubožáků.

Don Bosco zemřel roku 1888. Nedožil se rozkvětu salesiánských misíí, ale nepochyboval o něm. Roku 1883 ve snu mohl zahlédnouti celou Jižní Ameriku s nesčetnými horami, pralesy a indiánskými kmeny. Za vůdce měl jednoho ze svých žáků, Ludvíka Colleho, který zemřel přede dvěma lety v pověsti svatosti. »Hleďte,« šeptalo mu andělské dítě, ukazujíc na zástupy, rozptýlené po širých nivách, podél břehů řek, v srdci hustých hvozdů, »hleďte na tisíce a tisíce nešťastníků, kteří od staletí čekají na víru. Tvoří žen připravenou pro salesiány.« K tomu není třeba výkladu. A po 3 letech v Barceloně mu Panna Maria, opět ve snu, zjevila rozmach misionářské činnosti salesiánské. Ukázala mu střediska salesiánských misíí. Vedla ho do Cordillier, Santiaga, do Pekingu. Ani nemohl uvěřiti, že by tolik území mělo býti jednou evangelisováno jeho duchovní rodinou.

»Neznepokojuj se,« rozptylovala Matka Páně jeho obavy. »Nejsou to jen tvé děti, nýbrž i děti tvých dětí, které vykonávají dílo tak ohromné.«

Již téměř na prahu věčnosti Bůh poskytl Boscovi nevyličitelnou radost. Nemohl se již ani hnout, tělo bylo sežehnuto nevýslovným utrpením. Blížila se poslední chvíle jeho života. A tehdy přichází z Jižní Ameriky vůdce prvních misionářů, biskup Cagliero. Líce otce se rozjasňují, slzy stékají ze zapadlých očí, když tiskne ve své náruči obětavého syna. Don Bosco nemohl odejít do Patagonie, ale ona přicházela k němu v misionářích, aby mu poděkovala a v nejprudších bolestech ho potěšila. A jménem té Patagonie přicházela s Msgr. Caglierem holčička,

dceruška indiánských rodičů, vrhla se k nohám Boscovým a v pláči mu děkovala, že je křesťankou.

»Milý Done Bosco, toť ovoce, jež vám posílají vaši synové ex ultimis finibus terrae — z posledních končin země!« A když děcko ve špatné italštině pravilo: »Otče, děkuji vám, že jste poslal misionáře pro moji spásu a pro spásu mých drahých,« Don Bosco pohnutím nebyl schopen slova.

Byla to krásná odměna velikému apoštolu.

Vyčerpání, které pozoroval Lev XIII. na Donu Boscovi, jest vysvětlitelné, uvážíme-li břemeno, které po celá léta nesl. Neměl na starosti jen svoji kongregaci, tisíce dětí, mimo tuto starost tížily jeho bedra ještě jiné a nebyly nikterak malé.

Hned v prvních letech své činnosti umístnil nový »úľ« ve čtvrti, nově vznikající nedaleko nádraží a obydlené většinou chudým dělným lidem. V oné čtvrti pracovaly velice intenzivně různé protestantské sekty, vystavěly v ní i pěknou modlitebnu a katolíci tam neměli žádného chrámu. Don Bosco jej postavil. Co vytrpěl, než byl dostavěn, není třeba ani vykládat. Osm let musil bojovat o pozemek, který patřil jednomu protestantu a když jej dostal, musil zase stavět za peníze, které vyžebbral. Ale r. 1882, dne 24. října byl nový a nádherný chrám, 60 m dlouhý a 22 široký, vysvěcen. Zasvětil jej svatému Janu, Evangelistu Páně, patronu Pia IX., jehož krásná socha před kostelem zvěstuje lásku Blahoslaveného k Otci všeho křesťanstva.

Již tato stavba, opravdu monumentální, by mohla zabrat člověku několik let života. A Don Bosco zatím současně budoval ještě jiný chrám, kostel Největějšího Srdce v Římě, na Eskvilínu. S jeho stav-

bou se začalo r. 1878, ještě za života Pia IX. a prováděl ji zvláštní výbor. Koncem r. 1879 byly hotovy základy, zapadající do hloubky 20 m a výbor neměl ani haléře. V tom tísnivém postavení si vzpomněli v Římě na Dona Bosca a následujícího roku ho prosil Lev XIII., aby převzal, nač nestačili jiní. Svolal svých šest rádců a všichni se opřeli tomu, aby jejich otec přijal tak nesnadný úkol. Ale nebyl tím odrazen. »Hlasovali jste,« pravil jim, »jak vám radila moudrost lidská a jednali jste správně. Ale věřte mi, budete-li po druhé hlasovati ne proti, nýbrž pro, ujišťuji vás, že Srdce Ježíšovo, kterému bude ten chrám zasvěcen, nám dá prostředky, zaplatí naše dluhy a ještě dostaneme něco pěkného.« Po druhé hlasovali všichni pro, Don Bosco vyhověl papeži, ovšem s podmínkou, že základy nového chrámu budou ještě rozšířeny a u něho bude postaven internát, jehož se ujmou salesiáni.

A nyní si oživme v paměti, co bylo již napsáno, když vznikal chrám Panny Marie Pomocné. Nebylo peněz, stavba vázla. Bosco vypsál loterii, jezdil po Itálii, zajel do Španělska a Francie, psal biskupům celého světa, obracel se s důvěrou k bohatým jednotlivcům a to podnikal ve zdravotním stavu tak špatném, že jeho přátelé se strachovali ustavičně o jeho život. Chtěl, aby svatyně Nejsvětějšího srdce Páně byla hodná Říma, města s překrásnými basilikami a kostely. Budoval renesanční svatyni, dlouhou 60 m, širokou 30, rozdělenou ve tři lodi. Nešetřil kararským mramorem, vyprosil 12 nádherných sloupů a nejlepší italští malíři ozdobili celý vnitřek uměleckými freskami. U vchodu dal postaviti sochu Pia IX. a na podstavci jsou vyryta slova:

Pio IX. P. M.

Alteri Salesianorum parenti

Filii posuerunt
Piu IX., Veleknězi,
druhému otci salesiánů
jeho vděčné děti.

Poslední rok, který ještě měl z vůle Prozřetelnosti dožít na tomto světě, byl pro Dona Bosca pramenem nevýslovné radosti, neboť předpověď, kterou pronesl svým spolupracovníkům r. 1880, se splnila. Dne 14. května r. 1887 byl chrám vysvěcen a u jednoho oltáře, ustavičně maje slzy v očích, sloužil druhého dne mši svatou, sotva stoje na nohou, Don Bosco.

Pravda, mnoho vykonal svatý a prostý kněz turinský, ale všechno to, o čem bylo dosud psáno, nevystihlo vší jeho činnosti. Ono by bylo vůbec nemožné vypovědět ji. Ale ještě o jedné složce je třeba mluvit, která v dnešní době se bude zdát neuvěřitelná lidem, domnívajícím se, že hodnost znamená vše.

Vláda v Itálii byla ostře protikatolická. Cavourové, Rattazzi, Crispi a j. a j. byli zaujatými nepřáteli katolické Církve. Biskupové i kněží, jí pronásledovaní, stáli proti ní. 108 biskupství bylo neobsazeno, část biskupů dlela ve vyhnanství, část jich zemřela a ostatní nebyli vládou uznáni a nesměli se ujmouti řízení svých diecézí. Mezi Vatikánem a Quirinálem bylo napětí, jímž nejvíce trpěl náboženský život v zemi. Bylo nutno vyřešit mnoho ožehavých otázek. Nuže, Pius IX. svěřil to řešení ve jménu Církve turinskému knězi Donu Boscovi. Nebyl ani kardinálem, ani ministrem, ani poslancem.

Nebyl politikem, byl knězem. Často mi napadá, když myslím na jeho poslání v nebezpečných poli-

tických otázkách, postava našeho milovaného arcibiskupa dra Antonína C. Stojana. »Knězem u oltáře, knězem ve zpovědnici, knězem mezi svou mládeží, knězem v Turině, knězem ve Florencii, ve světničce chudřasově, knězem v paláci krále nebo jeho ministrů, nechci býti ničím jiným než knězem.« A poněvadž nebyl skutečně ničím jiným, tolik dokázal jak mezi chudáky, tak u zednářských italských vlád i u krále. Jako kněz plnil prostě vůli Toho, který ho poslal, a ne vůli svou. Šel za dobrem Církve a nesmrtelných duší a proto zvítězil. A zednářští ministři uctivě s ním jednali, poněvadž i největší nevěrec má úctu ke knězi, který bere své poslání vážně. Ještě dříve než jeho slova mluvily za něho jeho činy.

Nejožehavějším problémem bylo obsazení biskupských míst. Jednání se protahovalo velice dlouho, buď že liberalistický tisk do něho často rušivě zasáhl, varuje vládu před dohodou s Vatikánem, nebo že se někdy dostala věc neprozřetelností vládních referentů do veřejnosti dříve než bylo třeba. Bosco musil častokrát zajeti do Florencie, kam se z Turina přestěhovala vláda, a neméně často i do Říma. Konečně se mu podařilo dosáhnouti, že biskupství mohla býti obsazena a byla sjednána i dohoda o navržených osobách. A komu bylo uloženo vybírat nové biskupy? Donu Boscovi. On sjednával i dohodu o biskupském jmění a roku 1878, po smrti Pia IX. a při volbě nového papeže bylo na něho přeneseno choulostivé poslání, vymoci u vlády, aby se mohlo konati v Římě, úplně nerušeně, konklave.

Ministrem spravedlnosti byl Mancini, muž Církvi krajně nepřátelský a Don Bosco u něho nepochodil. Odebral se tedy k ministru vnitra, Crispimu, s nímž již v dřívějších letech častokráte vyjednával a řešil jiné vážné církevně-politické otázky. Crispi

zaručil naprostý veřejný klid při konklave, z něhož vyšel jako nový papež Lev XIII.

Zásluhu o to, že se podařilo prostému knězi prosadit návrhy vyhovující Církvi v dobách tak těžkých, má vedle jeho povahy i dílo. A před tím se musil poklonit i největší Boscův odpůrce. Bylo zjevno, že v domech salesiánských se přeměňují vlci v ovečky a ministři sami častokrát psali doporučující listy zakladateli kongregace, aby přijal některé jejich chráněnce. Cavourové, kteří se později stali úhlavními odpůrci Církve, byli v mládí živeni Donem Boscem a jistě lze spatřit vzpomínku na pobyt v salesiánském domě v křesťanské smrti Camila Cavoura, která tolik rozběsnila zednářstvo. A Crispi? Byl poslancem a když byl pro své revolucionářské názory vypovězen ze Sicílie a uprchl do Turina, chud a bez bytu, i bez prostředků, ujal se ho Don Bosco, pomáhal mu, ošatil ho i obul a, buď to řečeno ke Crispiově cti, on toho nikdy nezapomněl.

Ostatně i ti nejtvrdší nepřátelé kněží si rádi promluvili se svatým Boscem, který byl vtipný, inteligentní, za jehož každým slovem bylo cítit lásku, a který vždy slíbil modlitbu. Zasel nejedno dobré zrno v jejich duše a zabránil tak mnohému zlu.

Všude a vždycky byl svatý Bosco apoštolem, kterému běželo jen o čest a slávu Boží a spásu nesmrtelných duší.

V poslední kapitole je psáno o fysiognomii Dona Bosca, o jeho vnitřním životě, o jeho ctnostech a zázracích. Konečně o jeho blažené smrti a oslavení.

Žalm 20: »Žádal od tebe život a prodloužil jsi mu dny až na věky věkův.«

Don Bosco přijel z Říma po vysvěcení chrámu Nejsvětějšího Srdce takřka zničen. Nesmírné bolesti ho připoutávaly na celé dny na lůžko, ale přece mohl ještě sloužiti mši svatou, někdy i zpovídal, ovšem ne každého dne, přijímal své přátele, žáky, děti. Řeč plynula pomaleji, někdy nemohl ani udělati krok, stěží zdvíhal ruku k žehnání.

V listopadu roku 1887 se jeho nemoc povážlivě horšila. Konal tehdy duchovní cvičení ve Valsalice, kde byl salesiánský seminář, velice drahý jeho srdci. Ochrnutí jeho údů postupovalo, nemohl se již postavit na nohy a 3. prosince sloužil svoji poslední mši svatou. Nicméně přijímal ještě návštěvy, naslouchal řečem, uděloval požehnání, při němž mu musil ošetřující spolubratr pozdvihnouti ruku. Duch byl stále čilý, zájem o dílo neutuchal, ale tělo víc a víc sláblo. Ve všech salesiánských domech byly konány pobožnosti za jeho uzdravení, Lev XIII. zaslal svatému knězi papežské požehnání, tisíce a tisíce lidí se tázalo na stav velkého umírajícího. Hlava se nakláněla pod silou bolestí, zesláblé tělo pod nimi klesalo a přece chtěl ještě zpovídat své předrahé děti. Dne 17. prosince jich vyzpovídal ještě 12 a to bylo naposled.

Tušil smrt. Když mu oznámili, že se za něho modlí jeho přátelé na celém světě, odpověděl: »Tentokráte již jistě odejdu . . . Ostatně, přeji si odejít do ráje, neboť tam budu moci lépe pracovati pro své děti. Na zemi již pro ně nemohu nic udělat.«

Byl Štědrý večer r. 1887, půl osmé hodiny ráno. Ve dnech svého zdraví sedával v sakristii u Panny Marie Pomocné, zpovídal a pak odcházel k oltáři sloužit nejsvětější obět. Ale o Štědrém dni ráno r. 1887 nevystupoval kněz Bosco po stupních oltářních, ale připravoval se k přijetí Těla Páně před zaopatřením. Oděn v rochetu se štolou očekával Msgr.

Cagliera s Nejsvětější Hostií. Kolem klečeli jeho odchovanci, modlíci se za svého dobrodince.

V půl 11. hod. téhož dne byl zaopatřen svátostmi umírajících. Zbýval mu ještě měsíc života, měsíc utrpení, poslední měsíc mezi nejdražšími. Tak miloval všechny své děti, že mu připadalo rozloučení s nimi jako nejtěžší obět. »Jedinou obětí, již budu musít přinést v hodince smrti, bude, že vás musím opustit,« opakoval na úmrtním lůžku.

Dvacátý devátý leden, svátek Františka Saleského, patrona salesiánů, prožíval Don Bosco v bezvědomí. Tentokráte nebyl pro něho dnem radosti, nýbrž agonie. Chvillemi se sice probíral k vědomí, pronesl několik slov — nemohl již téměř mluvit — opět a opět opakoval drahá slova: Maria, matko milosti... Ježíši, Maria, dávám vám svou duši a své srdce... Maria, matko, otevři mi brány nebeské, ale nejčastěji jen přikyvoval ke slovům, která recitoval některý kněz: »Milujte, milujte nepřátele své! Dobře číňte těm, kteří vás pronásledují... Hleďte Království Boží... Od hříchu... od hříchu mého očist' mne, Pane!«

Smrt se přibližovala, shromáždění se modlili hodinky umírajících. Don Rua se ujal vlády nad salesiánskou rodinou, a dává rozkaz, aby se všichni shromáždili kolem lože umírajícího.

Po půlnoci bylo zřejmo, že otci Boscovi zbývá již jen několik hodin života na tomto světě. Biskup Cagliero se ve 2 hod. ráno naklání k umírajícímu a trhaným hlasem ho prosí o poslední jeho požehnání.

»Done Bosco, jsme u vás, my, vaše děti. Prosíme vás, abyste nám odpustil vše, čím jsme vás zarmoutili. Na znamení odpuštění a vaší otcovské lásky, udělte nám ještě jednou své požehnání. Povedu vaši ruku a pronesu slova žehnání.«

Všichni sklánějí hlavy, nad nimiž dělá kříž ruka milujícího otce.

Ve 3 hodiny ráno dochází ještě Požehnání od Lva XIII., biskup Cagliari se modlí: Proficiscere . . Odejdi, duše.

S věže Panny Marie volá zvon věřící k Anděl Páně. Smrtelná bledost se rozstírá na obličejích, umírající naposled vydechuje. Msgre Cagliari se modlí: Ježíši, Maria, Josefe, dávám vám své srdce i svoji duši! Ježíši, Maria, Josefe, pomáhejte mi při poslední hodině! Ježíši, Maria, Josefe, kéž duše má odpočívá v pokoji.

Byly 4 hodiny 45 minut, když zemřel ve 72 letech dobrý otec chudých a sirotků, svatý Don Bosco.

V předcházejících kapitolách bylo několikrát prosloveno jméno Cafassovo. Byl dobrodincem, přítelem a pak pomocníkem Dona Bosca a nikdo ho snad neznal lépe než on. Byl i jeho zpovědníkem a jeho úsudek je zvláště výstižný:

»Čím více ho studuji,« pravil, »tím méně mu rozumím. Je prostý a neobyčejný, pokorný a veliký zároveň. Nemá ani haléře a jeho mozek plodí ohromující plány, na pohled neuskutečnitelné, a které, připadá mi, není s to ani on sám provést. Kdybych si nebyl naprosto jist, že pracuje pro slávu Boží, že ho vede toliko myšlenka na Boha, že Bůh je cílem, k němuž míří všechno jeho úsilí, řekl bych, že je to nebezpečný člověk, a to spíše pro to, co nám umožňuje nahlédnouti, než tím, co nám dává poznati. Don Bosco je nerozřešitelná hádanka.«

Pokorný a veliký zároveň. Toť znamenitá charakteristika turinského kněze, žijícího ve zmítaném a

hledajícím XIX. století, krvácejícím z nesčetných ran dříve utržených a opět jitřených. Veliký lékař, který měl zároveň ruce něžné jako matka nejvroucněji milující. Začal léčit nemocnou společnost tam, kde byla nejbolestněji zasažena a čím si pro budoucnost připravovala ještě palčivější bolest: v jejich dětech, mládeži, opuštěných. A je proto jeho zjev hlasitým příkazem i moderní době, ve které zmírá mládež tělesně i duchovně v nespočetném množství. A jest jí příkazem ještě v jiném smyslu.

V předcházejících kapitolách bylo prostě popsáno jeho dílo, které dokazuje, že Don Bosco patří k nejmohutnějším a nejkrásnějším postavám celého devatenáctého století. Při povrchním pohledu zůstává nám ovšem ona velikost utajena, ale jasně ji napovídá podivuhodné dílo, které v několika málo letech se rozrostlo do neuvěřitelné šíře. A není prostě myslitelné, aby takové dílo se zrodilo z mozku ubohého člověka, neboť prostřední člověk je schopen vytvořit věci leda podprostřední. Ale snad mnohým zakrývá pravou tvář Don Boscovu právě jeho nesmírná dobrota, která se stala legendární, a o níž se vypravují příhody někdy až neuvěřitelné. Ostatně fakt, že poslední papežové, Pius IX., Lev XIII., Pius X., Benedikt XV. a Pius XI. mluvili a mluví o prostinkém turinském knězi slovy největšího uznání a pochvaly, z nichž často šlehá plameny lásky, je dosti výmluvným svědectvím o nevšední kráse zakladatele salesiánské kongregace.

Krásná produševnělá tvář, široká hlava, dvě bystré oči, hustý nakadeřený vlas, takovým se zjevuje Don Bosco na četných obrazech. Oblečen jest v dlouhou černou sutanu a naklání se kupředu, jako by chtěl vykročit. Opravdu celý jeho život je činnost, skoro bychom v něm ani nenalezli odpočinku. Otec siroteků — a toho čestného názvu si zasloužil

plným právem — byl neustále v pohybu a jen jeho pevné zdraví mohlo zdolat tak vysilující práci. Zákonem té práce byla láska a bolest. Tyto dva pojmy bývají často důvěrně spojeny a připadají jako dešť, jenž zavlažuje símě a jako slunce, bez jehož tepla a světla není možný jeho růst a rozkvétání. Ve dvou letech ztrácí dítě otce a chudoba v rodině se zvyšuje. Bude, poněvadž byla chápána křesťansky, vzněcovati jinocha a stane se tvořivému muži Královnou. Chudoba ho obohatí královsky myšlenkami, ale bude spojovati co nejdůvěrněji uskutečňování jejich s vůlí Boží a důvěrou v Boha. Chudoba, když je prosycena dechem jeslí a kříže, — neměl, kam by hlavu složil — tvoří živá veledíla, takového sv. Františka, svatou Kláru a svatého Dona Bosca. Proměňuje i bídu v potravu.

Jak neproniknutelné jsou cesty Páně! Ruka milujícího Boha vede vyvolené bezpečně i přes hluboké propasti a posiluje v nich jistotu, která pramení z vědomí, že kdo se opírá o rámě Boží, nemůže se zřítiti. Každým krokem mohutní sebevědomí, zapouštějící své kořeny v pokorné a čisté důvěře v Otce, jenž jest v nebesích a řídí životy a osudy všech tvorů. Vnuká — u svatého Dona Bosca užil snu — myšlenku celého života, cíl, již v útlém věku a všechny zkoušky a všechna zklamání jsou rozděleny tak hospodárně, aby neubily oné myšlenky, nýbrž aby kolem ní rozsvítily světlo, v němž by připadala ještě krásnější. Dítě toužilo po kněžském povolání, matčiny modlitby a matčino vedení svolávalo požehnání, bratrova zášť přilévала ledové vody do šlehačících plamenů lásky. Musily zůstávati v nitru, ale tím spíše je mohly strávit. Vytvořily v něm žhoucí výheň, která se stále rozšiřovala a byla živnou půdou ctnosti. Víra rostla a proměňovala se v činy. Naděje zmenšovala všechna zklamání a či-

nila je spíše žádoucími než protivnými. »Chce-li tě Bůh míti knězem,« říkala hochu, »budeš jím přes překážky sebe větší.« V očekávání proudí radost a snoubí se s přirozenou radostí dítěte, milujícího a čistého. V její záři dostává vše, ať již dobré či zlé, co se musí snášeti, zabarvení oběti. Viděli jsme, jak dvanáctiletý chlapec, který, odcházeje na službu, se musil rozloučiti se svou drahou matkou, ani neklnul svému bratrovi, ani nezoufal, nýbrž s odevzdaností přijal bolest odloučení, ustavičně maje na zřeteli vznešený cíl. Jeho duše se již rozvíla, že chápal spojitost vznešena s obětí.

V celém životě Boscově, již od raného mládí, se setkáváme s podivuhodným řádem. Mezi lidskými povoláními není žádné vznešenější než kněžské. Stoupání ke vznešenému jest obtížné a stupněmi, po kterých se stoupá, jsou bolest, překážky, zákmity světla se střídající s prameny tmy, neboť jediné tak jest možno zahlédnout záblesky vznešena a zocelit vůli uchopiti je. Nepřítel ostatně užívá rád noci, aby odvrátil krácejícího od cíle. Toto všechno proráží i u Dona Bosca v jeho chůzi za povoláním, ovšem v míře daleko vyšší než u jiných, poněvadž bylo v plánu Prozřetelnosti, aby založil kongregaci salesiánskou. U všech mohutných děl katolické Církve asistuje chudoba a láska k ní. Don Bosco vkročil na správný stupeň a nespádl, poněvadž ho na něm pevně držela jeho matka.

Matka vložila símě víry v srdce dítěte, snem zasvitlo povolání. Matka byla synu sluncem a pod paprsky její lásky, teplé a moudré, mohl růst stromček. Kolik dětí touží po kněžském povolání a jak málo jich zůstává věrných té svaté touze! Často již po několika letech, prožitých na studiích, se zatemňuje přání dětských let a někdy po něm nezůstane ani čistá vzpomínka. U Dona Bosca se naopak jeho

žádost odloučeností jen vyhraňovala, neboť nebyla jen přelétavým citem. Hošík se nespokojoval hrami s ostatními dětmi, dbal vždy, aby do jejich srdcí vstúpil símě pravdy: Četl jim, poučoval je. Tato vlastnost je charakteristická v celém životě Boscově a ukazuje od počátku správnost vedení a nazírání. Dítě, neznající ještě dosahu poznání, učí sobě rovné, aby byly ctnostnými. Idea apoštolátu, která zpracovává dorůstajícího jinocha, jest a byla vždy spojena s nutností poznání. Jeho láska k Bohu se jím rozplaměňovala a myšlenka povolání se zpevňovala. Svět vidí v Donu Boscovi jeho dobrotu, jeho lásku k dětem, chudým a opuštěným a zapomíná často, že jsou podmíněny silou poznání. Byl to duch udivující intelligence, který nezůstal na povrchu a právě proto byla jeho láska a dobrota tak úžasně plodná. Novosvětec, který r. 1841 přistupoval prvně k oltáři Božímu, měl pevné základy a jedině proto mohl vybudovat tak zázračné dílo. Bez nich bychom nepochopili ani monumentálnosti budovy, již vystavěl, ani její pevnosti. Stavitel, který nic neví, nemůže vybudovat nerozborného chrámu.

Když po první mši svaté ve své domovině se setkal se svou drahou matkou v prostinkém příbytku, pravila mu krásná, ale pravdivá slova. Seděli u stolu pod křížem, nabádala ho, aby byl dobrým, chudým knězem, a dodávala: »Nezapomeň, drahé mé dítě, že každá mše svatá, kterou budeš sloužit, znamená zmnožení tvé bolesti!« A poněvadž Don Bosco miloval své povolání celým srdcem, poněvadž chtěl býti a byl věrným služebníkem Božím, který podle slov Apoštola národů jest všem vším, rostla jeho bolest, pronásledování a utrpení do nedohledných výšin. Bez lásky ke kříži není světců, bez utrpení není možno se dostat do legií blahoslavených Páně. A když patříme na život a dílo Dona

Bosca od r. 1841, kdy prvně přistupoval k oltáři, do r. 1888, kdy odchází od toho oltáře na zemi ke slavnému oltáři v nebesích, dvě mohutné hory, ztrácející se našemu zraku, znamenají a ztělesňují Dona Bosca: Hora utrpení, zklamání, slz a hora vroucí lásky k Bohu, kříži a nesmrtelným duším. Údolí mezi oběma těmi horami, údolí zeleně, tepla, světla, slunce, radosti, jeho patronáže, jímž dominují nádherné chrámy, jím vybudované, byla připravena právě oběma horami, byla jimi chráněna a proto na nich vyrostla tak krásná a zdravá zeleň. Na to nesmíme nikdy zapomenout, chceme-li pochopit Dona Bosca, jeho velikost a jeho dílo. A právě to — Lev XIII. zahlédl tento důvod rozmachu díla Boscova velice jistě — jest největší zárukou, že jest dílem Božím, že si Bůh vyvolil prosté dítě z Becchi, aby jím učinil veliké věci v Církvi Kristově.

Byl navštěvován bolestmi tělesnými i duševními v přehojné míře. Sražen při bouřce bleskem, přišel o levé oko a v pozdějších letech neviděl téměř nic ani pravým okem. Od mládí byl sužován bolestmi nohou, na nichž se mu často otvíraly rány a chůze mu působila pravé utrpení. Ve stáří již nemohl často ani dosloužiti mši svatou. Celé tělo bylo pronikáno utrpením, s nímž si lékaři nevěděli rady, přičítajíce je leda úplné vyčerpanosti. A při všech těch bolestech se Don Bosco usmíval, vytrvale pracoval, jezdil, sháněl, přijímal audience, zpovídal. V jednom snu pozoroval, jak se sype s nebe dešť trnů, které se později měnily v růže. To byl jeho život.

Roku 1867 bylo dáno na index jeho dílko o svatém apoštolu Petrovi. Nešlo v něm o blud, nýbrž o jakousi nejasnost, ale, znajíce Boscovu lásku k papežům, kterou i na smrtelné posteli doporučil své kongregaci, pochopíme slova, jež tehdy pronesl: »Víš, Bože, v jakém úmyslu jsem psal tuto knihu.

Ah, smutná je duše má až k smrti. Buď vůle tvá. Nevím, jak přežiji dnešní noc.«

Přetrpěl tuto bolest, přetrpěl hněv arcibiskupův, těžkosti, které mu činily římské Kongregace, snesl i žal milujícího otce, když se mu zpronevěřily mnohé jeho děti, opustily ho. Unikl nepřátelům a musil se bránit i proti těm, kteří měli býti jeho největšími přáteli.

Radostnou Píseň slunce vyzpíval chudý, přechudý a bolestí do poslední kapky proniknutý František z Assisi. Úsměv, radost, veselí, jsou i základním rysem Dona Bosca. Měly svůj kořen ve svaté čistotě, mohutněly sesilováním dobrovolné a oddané poddanosti Bohu a druhé božské ctnosti, naděje. Tato veselost byla jistě hluboko vryta v jeho přirozenosti, tvořila hlavní rys jeho povahy od mládí, ale bylo třeba ještě něčeho vyššího, aby se stala tvořivou. Nesmíme zapomínati, že mohla býti kolikrát spálena mrazem. Když jsem se zamýšlel nad jejím vývinem, nad jejím prohlubováním, nemohl jsem se ubránit myšlence na zázrak. V charakteru každého dítěte vyniká více jedna vlastnost a u velikých vyvolených Páně můžeme jasně zahlédnout, jak podivuhodně Tvůrce nebes i země chrání onu vlastnost, ačkoliv všechny podmínky ji ubíjejí. U Dona Bosca jí dal za strážce sen, který od devíti nebo desíti let ji žárlivě chránil. Vlci se promění v beránky jediné tehdy, když se k nim budeš přibližovat s úsměvem, radostí, mírností. A druhým strážcem ji ustanovil myšlenku na povolání kněžské, úplně se lišící od všeobecného tehdejšího nazírání. Tito dva andělové ji nejen uchránili, nýbrž i rozmnožovali. Aby se stala jednou hlavním sloupem výchovy, musila býti rozvita u vychovatele.

Nepochopili bychom této výchovy, kdybychom nepronikli jeho vnitřního života. Msgr. Salotti, ad-

vokát Dona Bosca při procesu blahořečení, pravil Piu XI. slova, která nám podávají klíč celé jeho bytosti i tvoření: »Při studii pramenů o svém svěření jsem byl dotčen více jeho vnitřním životem než mohutností jeho díla. Mnoho lidí zná jen jeho četné domy a stavby, ale nevědí nic, nebo téměř nic o podivuhodné stavbě křesťanské dokonalosti, kterou tento muž trpělivě dobýval, plně řádně každého dne, každé minuty, každé vteřiny povinnosti svého stavu.«

Zkrátka, velikost jeho díla jest podmíněna hloubkou jeho vnitřního života, stoupáním ve svatosti. Jediné tím si ji vysvětlíme.

Viděli jsme víru dítěte, jinocha, bohoslovce, novosvěcence, kněze a zakladatele salesiánské kongregace. Prostou dětskou víru, která je lety podkládána žulou poznání svaté vědy, stále více jakoby mizela v paprscích slunce lásky k Bohu a posléze s nimi úplně splývala. Věkem se rychle dala proměna, o které mluví svatý Apoštol národů, Pavel: Bosco ustupoval Kristu, Bosco se ztrácel a byl jen krásnější, poněvadž byl cele stráven Kristem.

Všimli jsme si i dvou základních kamenů Boscovy zbožnosti: lásky k Eucharistii a k Panně Marii. Udivující zázračnost jeho díla musíme hledati v této jeho lásce a jen proto byla na ní zbudována jeho stavba, jeho dílo, protože na ní stál celý život stavitelův. A v ničem se nám nejeví krása Boscovy matky tak zářící jako právě v tom, že svému dítěti vštípila lásku k Tělu Páně a k Matce Boží a tím přímo přispěla k založení a rozmachu jeho díla.

Každého dne, každé hodiny, každé minuty plnil věrně všechny své povinnosti. Plnil je proto, že miloval a chtěl se co nejlíže přiblížit svému Mistru.

Ráno v 5 hodin se modlil a rozjímal. Nemohl recitovat breviář, poněvadž jeho oči byly nemocné

a obdržel proto od Pia IX. dispens od modlitby brevíře. Ale četní svědci vyprávěli o povzbuzující vroucnosti při modlitbě: »Klečel,« praví o něm A. Auffray, »ruce měl sepjaté, oči zavřené, byl nehybný a cele byl ponořen v Boha. Byla to vroucí modlitba, která se kořila i děkovala, tázala se i poddávala se, prosila i poslouchala . . .« Po celou hodinu, někdy ještě déle, trvala tato láska Ježíše Krista, Panny Marie a jeho. Chvillemi ztrácí vědomí sebe sama, uchopen, zaplaven nebem, které odkrývá roušku tajemství nebo budoucnosti, svěřuje mu své záměry a opojuje ho nevypověditelným viděním. Tak začínal každý jeho den.

Do půl osmé pracoval a pak se odebral do kostela. V sakristii zasedl do zpovědnice, jeho svěřenci k němu přicházeli, pronikal tajnosti jejich srdcí, rozhřešoval je, připravil na přijetí svátostného Spasitele. Čtvrthodinku se sám připravoval ke mši svaté a o 8. hodině přistupoval k oltáři. Sloužil mši svatou u vědomí nevystihlého tajemství.

V 9 hodin byl již mezi svými dětmi. Těšily se na tu chvíli, obklopile ho, chytaly za ruce i za roucho, dotazovaly se. Pro každého svého syna měl úsměv a milosrdenství. Hned povzbuzoval, hned chválil, na některém utkvěl déle svým pohledem, zahlédávajícím nějakou skvrnu na duši, ale i když káral, činil tak jako předobrá otec.

Od půl desáté do jedné hodiny přijímal. Denně přicházelo mnoho lidí, někteří o radu, jiní o pomoc. Někteří měli svědomí obtížené hříchem, jiných zase neušetřil život utrpení. A Don Bosco byl ke všem tak milosrdný a dobrý jako ke svým nejdražším dětem. Nikoho neodmítl. Matka s otcem přinášeli chlapce, kterýměl nohy tak zkroucené, že nemohl udělat krok. Prosili, aby jim uzdravil milované dítě. Odcházeli a před nimi již běžel jejich syn,

nemusili ho nésti, byl na přimluvu Panny Marie Pomocné, již vzýval kněz, uzdraven.

Tyto návštěvy ho znavovaly, hlavně v posledních letech tělesných bolestí, ale přijímal je ustavičně, úsměvem a laskavostí přemáhaje fysickou bolest. Radili mu, aby je omezil, ale neuposlechl. »Ubozí lidé,« říkal. »Nemohu se rozhodnouti nemluvit s nimi, a nepomoci jim. Přicházejí často z velikých dálek, jsou tak nešťastni. Vypravují svá utrpení s naprostou důvěrou. Čekají trpělivě po celé hodiny v předsíni, je třeba jim vyhověti. Je mou povinností, Bohem mi uloženou, pomoci jim.«

Po audiencích byl při obědě opět se svými svěřenci a pomocníky, od 2—3 hodin se modlil a zase zasedl k práci. Měl jí více než dosti: Napsal nespočetně mnoho dopisů, prosebných listů, odpovídal na dotazy, uděloval rady. Se stejnou radostí psal některému svému vlivnému dobrodinci jako prostému řemeslníku, kterého vychovával pro život ve své patronáži. Mluvil k nesmrtelným duším.

Večer patřil jen svým spolubratřím a svěřencům, jimž nikdy nezapomněl dáti na dobrou noc radostné a povzbudivé slovo.

Plnil opravdu řádně své povinnosti, neboť si byl vědom odpovědnosti před Bohem a hořel láskou. Proto ho i Bůh miloval a tak účinně mu pomáhal, jak dokazuje rozmach jeho díla i zázraky, jež se udály na jeho přimluvu. Bylo jich velice mnoho a zaslouží právem názvu: Divotvorce. Bývá srovnáván v tom ohledu se svatým Vincencem z Pauly. Mluví se o četných uzdraveních tělesných i duchovních a tato jsou ohromující. Don Bosco četl v duších lidí, jako svatý Vianney, farář z Arsu, předpovídal budoucnost svých svěřenců — vzpomene si jen na předpověď nemocnému Caglierovi — mnohým předpověděl smrt, nutě je, aby očistili

svá srdce. Často předvídal věci na veliké vzdálenosti, četl zkrátka v duších a věcích jako v otevřené knize.

Uvedu jen několik případů. Jednoho dne roku 1855 seděl po obědě s několika jinochy, kteří tvořili základ jeho kongregace. Rozmlouval, pojednou zmlkl a po chvílce pravil: »Jeden z vás bude biskupem. Z kongregace vyjde jich více, ale ti zde nejsou.« Proroctví se vztahovalo na Cagliera, který seděl vedle Bosca.

Roku 1862 oznamovali Boscovi smrt jednoho chovance. »Nebude sám,« odpověděl, »do dvou měsíců se objeví před tváří Boží ještě dva chlapci z tohoto domu.« Tázali se ho na jména a sdělil jim je s prosbou, aby bděli zvláště nad oběma hochy, připravovali je na odchod s tohoto světa a nikomu nesdělovali jeho předpovědi. Jména jejich byla napsána, vložena do obálky a zalepená obálka byla odevzdána P. Ruovi. A skutečně do dvou měsíců zemřeli dva jinoši; ráno byli ještě veselí a večer se loučili se světem. Byla otevřena obálka a P. Rua potvrdil, že Bosco se nemýlil.

O svatém Donu Boscovi lze užítí slov: Tak Bůh vyznamenává ty, jež miluje.

Nádherné chrámy budou ustavičně zpřítomňovat památku svatého kněze z Beçchi, ale ještě větší chválu budou o něm pěti ti, které vychoval ve svých domech. Svatý Don Bosco jest nejlepším vychovatelem XIX. století, které v Itálii se může přece pochlubiti znamenitými pedagogy. Pravda, nena-psal žádného vědeckého pojednání o vychovávání mládeže, ale vychoval tisíce a tisíce mladých lidí a po jeho smrti jich bylo již a je mnoho vychováváno v salesiánských domech po celém světě. Vychoval je dobře, velmi dobře. Kde máme hledati tajemství jedinečných jeho úspěchů?

Od desíti let se tyčila před jeho duševním zrakem myšlenka o přeměňování vlků v beránky, hned spjatá s myšlenkou na kněžské povolání. S nebe se mu dostalo ve snu pojetí kněžského poslání jako mateřského vedení dětí. Léty se tento rys stále zřetelněji vyhraňoval, a když konečně stanul u oltáře Páně, hledal jen cesty k ubohým, opuštěným dětem, sirotkům, mládeži. Bůh mu je sám postavil do cesty přede mší o svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie. Svatý Don Bosco se dostal k srdcím mladých lidí: přívětivostí, dobrotou, které pramenily z lásky, jež se chtěla cele dáti do služeb záchrany duší. V té jeho přívětivosti nebylo nic vyumělkovaného, strojeného a ve slovech, jimiž káral přísného kostelníka: »Nechci, abys takto jednal s mými přáteli,« spatřujeme světlo a cítíme teplo nevýslovně milujícího otce.

Don Bosco přistupoval k dětem, opuštěným, zanedbaným jako k přátelům. To je prvý důležitý fakt a ozřejmuje tajemství velikých vítězství. Jeho metoda začíná přátelstvím. Laskavostí posílil sebedůvěru chlapcovu, zahnal jeho strach. Prostinkými otázkami, projevujícími zájem o něho samého, o jeho rodiče, o jeho starosti, si ho naklonil. Pohla-

díl ho a hoch se ani nezdráhal a nestyděl povědět na sebe knězi, že nebyl ještě u svatého přijímání, že se zapomněl modlit a žije bez Boha. »Naučím tě tomu, chtěl bys?« tázal se s úsměvem Don Bosco a obdržel kladnou odpověď.

Jak je vidět, nezačínal světec nijak učeně, ale nemohl zvoliti lepší prostředek, aby dosáhl cíle. Dobrota ostatně charakterisuje celé jeho dílo. Cílem jeho byla záchrana duše. Sbíral zanedbané děti, potulující se po ulicích, hřešících, aby je přivedl do nebe.

Získav si důvěru jinochovu, jednal s ním, jako by byl členem jeho rodiny, jejíž hlavou, otcem i matkou zároveň, byl Don Bosco. Úkolem otcovým není jen starati se o živobytí, sháněti peníze, otec musí i vésti dítě, dáti mu do života dobrou radu a co nejlépe je vyzbrojiti. Dítě milující otce vine se k němu se vši důvěrou, něžností, rádo se s ním polaská, posměje, poskotačí. Zkušený otec se neutrhne proto na své dítě, ale hledí právě v takové náladové chvíli zasít dobré zrnko do dušičky svého miláčka. Je k tomu nejzpůsobilejší, nejotevřenější. Tak si počínal i svatý Bosco: Bylo ho viděti v sutaně, s vlajícími vlasy, uprostřed dětí, skákajících, veselých, hrajících si. Hrál si s nimi, držel se s nimi v kruhu za ruce, poskakoval s nimi, smál se, ale bděl i, aby zábava nikdy nevybočila z mezí. Byl jejich, měl jejich srdce. A když se dohromady vydováděly, chvílku v klidu naslouchaly. Otec k nim hovořil o Bohu, o svatých náboženských pravdách. A zase si hrály. Tu a tam na některého dlouze pohleděl, jinému něco pošeptal. Pak vykládal všem o svaté zpovědi. Dokud neměl kostela, sedl opodál na louce a zpovídal. Nebály se ho, jen jemu plně důvěřovaly. Ve zpovědi viděl Don Bosco nejlepší prostředek a nemýlil se. Byl to dojemný pohled:

Kněz seděl na židli, hlava hochova spočívala na jeho rameni a tělo jeho ovíjela zpovědníková ruka. Otec byl se synem, otec milující s oddaným synem.

Ale neběželo jen o vyučování v náboženských pravdách. V předcházejících kapitolách bylo psáno několikrát, že svatý Bosco mnoho a mnoho se napřemýšlel, jak zachrániti děti od vnějšího neblahého vlivu, „aby je naučil určitému řemeslu tak, že by si mohli později sami vydělati na živobytí, založit si rodiny a být řádnými občany.

Nad dítětem, hlavně dorůstajícím, je třeba ustavičně bdíti. Otec je nesmí pouštět s dohledu, neboť pokušení je ve světě tolik a tolik a člověk bývá málo odolný. U Dona Bosca se mluví o preventivní metodě vychovatelské, to znamená, že dítěti se musí znemožnit činiti něco zlého tím způsobem, že mu bude zabráněno dostat se ve styk se zlem. Otec, vychovatel, musí starostlivě bdíti nad dítětem, ale ne jako přísný učitel, nýbrž jako s ním cítící přítel. Jakoby mu říkal: Hleď, dítě drahé, v životě je příliš mnoho příležitosti ke zlému, musíš se jí vyvarovati. Abys to dokázalo, pomohu ti, jsem větší, zkušenější, budu tě chránit, opatrovat, můžeš se na mne spolehnout. Budeme bojovati společně proti mocnému nepříteli a přemůžeme jej. Dítě s vychovatelem tvoří jednotu, ovšem tato jednota vyžaduje, aby byli pohromadě. Proto se Don Bosco tolik staral, aby vystavěl internát, domy, v nichž by prodlévali hoši celý den pod dozorem vychovatelů, starajících se, aby nepřítel nepronikl zdmi domu, nemohl řídit a ničit. Při tom musily děti cítit, že jsou doma, jejich touha po dovádění nesměla býti přísností zdolávána, vychovatel ji umožňoval v patřičných hranicích, sám se účastňuje zábavy, ať jakékoliv. Don Bosco byl v tom ohledu nejlepším příkladem. Jeden z jeho bývalých žáků líčí výmluvně, jak si počínal:

»Jak bylo radostno viděti ho uprostřed nás! Nedbal ani věku, ani šatů, ani chování, ani charakteru, ani vzezření obličeje, patřil všem. Ale přece měl zvláštní zalíbení u těch, jimž bída dýchala ze všech pórů. K malým se choval jako maminka.«

Ale děti jsou děti, ani nejhodnější otec se neobejde bez metly, bez trestu. Ani v domech salesiánských se bez nich neobešli, i v nich se musilo trestat. Děti milovaly paní Markétu celým srdcem, a přece ji někdy notně rozzlobily. Tehdy si Don Bosco uměl pomoci: Nebil jich. V duchu rady Kristovy káral je tak, aby pocítily vinu, a nebyly při tom zatvrzeny: Vzal si provinivšího se hocha do ústraní, nenapádně a mírně mu domluvil. Poněvadž jím byl milován, chápalo, že rozbolestnilo jeho srdce a stydělo se. Po tomto doznání mohl otec snadno přesvědčiti jeho rozum, že nesmí již jednat jako jednalo. Zasáhl i srdce i rozum.

Životopisci sdělují mnohé případy, svědčící o znamenitosti takového počínání. Uvedu jeden z nich. Rozpustilý hoch způsobil pomocníkům Boscovým mnoho starostí a nevěděli, co si s ním počít. »Potrestat jej, co nejprísněji,« navrhovali. »Potrestat! Ale ne, hleďte, co já s ním udělám. Je to nejvěrnější chlapec mezi všemi, srdce má velice dobré, ale je tvrdohlavý, až běda.« Když byla přestávka, sestoupil Bosco mezi chlapce a upřeně popatřiv na jednoho z nich, otázel se ho: »Cítíš se zdráv?« Po této otázce se hoch zarazil, sklopil oči k zemi, zčervenal a ani nehlesl. Bosco se ho tázal dále: »Hleď, zdá se mi, že tělo je zdravé, ale duše snad churaví. Kdy jsi byl posledně u zpovědi? Neodpovídáš mi, ale tvé mlčení je výmluvnější než všechna slova. Vid', chlapče dobrý, že mi slibuješ, že dáš svou duši do pořádku?« Za chvíli klečel již ve zpovědnici.

Dítě vědělo, že běží o jeho dobro. Mělo v úctě

kněze, důvěřovalo mu ve všem a naprosto, svěřovalo se mu nestavělo před ním lepším, než bylo ve skutečnosti. Poměr jeho k němu nebyl diktován strachem, nýbrž důvěrou, kterou si dovedl vychovatel získat různými způsoby. A proto v salesiánských domech se jen šíří jas radosti, spokojenosti, vnitřního blaha.

Donu Boscovi, — a v tom je skvělým příkladem všem rodičům a vychovatelům — běželo tedy nejdříve o to, aby dítě bylo co nejvíce ochráněno před zlem. Bděl proto nad jeho časem, zaháněl zlo. Poněvadž ve světě jest ho příliš mnoho, a poněvadž dorůstající dítě se nedovede soustřediti na dobro a potlačit úplně zlo, záleží na tom, aby bylo od něho vzdáleno. V dílnách i třídách salesiánských mistrů a učitelů, svědomití a dobří lidé, mají jaksi úkol andělů strážných. Nedovolují nepříteli vstoupit, umožňují dítěti, aby se soustředilo na práci, rychle se vzdělávalo i rozvíjelo v dobrém, aby v každém směru sílilo. Ovšem vychovatel nesmí brzdit svobodu toho, jehož vychovává, neboť by zmenšoval jeho radost z dobrého činu a vzbudil i jeho nedůvěru. Dítě musí vidět i v kázni lásku, jež chce jeho lepší, a ve vychovateli otce. I přísnost měla u našeho světce van radosti. Dítě, jinoch jsou vždy nakloněni k veselí a jest důležité, aby se této vlastnosti využilo k rozkvětu jejich ctností. Smutek jest nepřítelem studentovým i učenickým, radost pobádá k činům a napomáhá vzrůstu. Ovšem, musí býti usměrněna a živena z čistých pramenů. Don Bosco, veselící se s dětmi, rozněcoval jejich radost a nedovoloval zároveň, aby byl hněván a urážen Bůh. Uchovával tak ustavičně srdce v čistotě, která jest nejjistější zárukou pravé radosti a spokojenosti. A kde je čisté srdce a radost, tam jest i pravá svoboda a harmonické zdokonalování.

Všechno konání člověkovo má cílem míti čest a slávu Boží a spásu nesmrtelné duše. Don Bosco, příkladný kněz svatého života a neumdlévající lásky, mířil k onomu cíli vším svým dílem. Vedl k němu děti svým slovem, příkladem, zesílením jejich vědomí. Jest jisto, že zahnav nepřítele od bran domu, měl větší možnost prohlubovati nitro svých svěřenců. O jeden zápas bylo méně, volný čas i vlohy bylo možno věnovati stavbě duše. Muž hluboce vzdělaný, jímž byl Don Bosco, nezapomněl na význam inteligence v životě i počínání lidském. Nemiloval polovičatosti ve vzdělání, v dílnách i školách salesiánských jest příkazem opravdovost, poctivost v práci. Chceš-li se stát truhlářem, chceš-li být učitelem, tedy nejlepším učitelem. Takové vznešené pojetí povolání jest znamenitou pomůckou vychovatelovou a oslazuje obtíže, které musí překonávati učedník, než se stane tovaryšem, a tovaryš, než se stane mistrem.

Záchrana duší. Zpověď, svaté přijímání, láska k Panně Marii. Bez svaté zpovědi a přijímání není myslitelný růst v křesťanské dokonalosti. Svatý Bosco, který trpěl, když jako bohoslovec nemohl častěji přijímati, jako vychovatel vodil co nejčastěji své děti ke Stolu Páně. Těžce nemocný kněz, měsíc před smrtí, byl tázán P. Ruou, co pošle svým dětem k Novému roku — bylo to v posledním měsíci jeho života. »Lásku k Panně Marii a Eucharistii,« odpovídal. A umírající Don Bosco v předvečer své smrti oznamuje tento odkaz svým dětem: »Řekněte dětem, že je všechny čekám v ráji. S kazatelny je ustavičně volejte k častému svatému přijímání a k lásce k Panně Marii!«

Jak bychom se potom divili, že svatý Don Bosco vykonal tolik dobrého pro své děti? Že jich tolik zachránil? Že, on, čistý kněz, zachoval je čistými?

Jistě to vyžadovalo nesmírných obětí, ale ony dávaly sílu jeho duchu. Kdybychom byli s to změřit intensitu Boscovy modlitby a jeho rozjímání, propasti jeho dokonalosti, zvyšované naprostým sebeobětováním Bohu a duším, jeho lásku k Ukřižovanému, jeho bezmeznou důvěru v pomoc Panny Marie, kterou v něm vštípila jeho dobrá matka, pak teprve bychom mohli zahlédnout jas a krásu tohoto jedinečného života a díla. Vyrostly na stromě Církve Kristovy, byly živeny jeho mízou a jen její milostí jsou vysvětlitelné. Don Bosco jest z nejkrásnějších květů, vyrostlých v Církvi v minulém století, která, stavějíc ho na oltář, ztotožňuje se se slovy, která mu pronesl r. 1884 nesmrtelný papež Lev XIII.:

»Církev vás potřebuje: Drahý, drahý Done Bosco! Miluji vás, miluji vás, miluji vás! Chci býti vším salesiánům, chci býti prvním z vašich pomocníků. Kdo je vaším nepřítelem, je nepřítelem Božím, jsem o tom přesvědčen. Papež, Církev, katolický svět obdivují vás i vaši kongregaci.«

Veliký papež Pius XI., jenž znal dobře Dona Bosca a obdivoval jeho dílo, Velekněz, který tolikráte projevil pochopení pro bolesti a potřeby současné doby, rozpoznal s naprostou určitostí, jakým lékem jsou pro jeho rány myšlenky, metoda, dílo a život proslulého kněze, jehož za jeho života zvali »Il Santo« — světce. Když se stal náměstkem Ježíše Krista na zemi, bylo již dávno v proudu jednání o blahořečení Boscovo.

Dne 8. února roku 1928 předsedal Kongregaci, na které bylo prohlášeno, že Don Bosco praktikoval svaté ctnosti a 19. března 1929 byla potvrzena pravost dvou zázraků, udávších se na přímluvu Dona Bosca. A 2. června roku 1929 před 50.000 věřícími byl prohlášen Don Bosco za blahoslaveného.

Týž papež zařaduje ho v zástupy svatých.

D O S L O V E M

Postava velikého světce italského není u nás tak známá jako v jiných krajích, a přece Don Bosco jest z nejkrásnějších zjevů minulého století. Svou knihou, která si nedělá žádných nároků na vědeckost, jsem chtěl seznámiti se svatým Donem Boscem náš lid. Kdo ho chce hlouběji studovat, nechť si vezme dílo A. Auffraye: »Un grand Educateur Le Bienheureux Don Bosco«, které se opírá o přesné prameny a z něhož jsem hodně čerpal. Nelze ani dosti doporučiti »Bolletino Sallesiano« a náš český »Věstník českého salesiánského díla«. Literatura o sv. Boscovi jest hojná.

U nás mají salesiáni internát ve Fryštáku u Holešova na Moravě. Fryšták jest menší město neda-leko Svatého Hostýna, obklopené lesy a kopci, a tam přičiněním nadšeného Msgra Aug. Štancla bylo přineseno z Italie salesiánské dílo, aby i v našich vlas-tech konalo krásné činy. Dobrý kněz, Don Stuchlý s drem Donem Frochtou se pečlivě starají o ústav a jejich obětavosti a lásce lze děkovati, že ústav se slibně rozvíjí a že v dohledné době bude působnost salesiánů rozšířena i do jiných měst a míst.

Svatý Don Bosco byl chud a vytvořil ohromné věci. Jeho duchovní synové jsou rovněž chudí a vytvářejí je též. Pracují z lásky k Bohu a pro dobro nesmrtelných duší, vychovávajíce mládež. Zdaž to není nejdůležitější? V této práci potřebují i zaslu-hují naší podpory. Nezapomínejte na to a vždycky, jak kdo může, pomáhejte našim salesiánům, jejichž láska nese živné plody.

Čím více bude spolupracovníků, tím více bude zachráněno duší. Spolupracovati, čteme v posledním čísle »Věstníku«, znamená pečovati o spásu své

vlastní duše a duše bližních modlitbou, prací, obětí. Znamená to dáti bližnímu chleba, aby mohla žíti především jeho duše. Znamená to modliti se s Donem Boscem, pracovati, obětovati se, vítěziti a radovati se s ním. Podporovati podle možnosti i hmotně jeho dílo, čísti a šířiti salesiánský »Věstník«, který o nich vypravuje.

Salesiáni budou stavěti v Mor. Ostravě chrám, zasvěcený sv. Josefu. Buďme mezi těmi, kteří kdysi pomáhali stavět svatému Boscovi kostely Panny Marie Pomocné, sv. Jana, Nejsvětějšího Srdce Páně.

V těchto dnech oslavení prostého kněze z Becchi, velikého přítele a neúnavného zachránce mladých, opuštěných, jimž vracel a jež sílil radostí, ve dnech oslavení svatého Jana Bosca nechť přispěje každý k rozšíření jeho vznešeného díla v naší vlasti.

Jsou pravdivými stále slova nesmrtelného Lva XIII.: »Církev, katolický svět vás potřebují, drahý, drahý Done Bosco.«

I my ho potřebujeme!

O B S A H

- V první kapitole jest řeč o dětství a studiích Dona Jana Bosca, o jeho bohosloveckých letech a vysvěcení na kněze. Matka byla v těchto letech svému dítěti vůdčí hvězdou. Místa pobytu Dona Jana Bosca: Becchi, Murialda, Moncucco, Chieri** 13
- Ve druhé kapitole jest řeč o studiích Dona Jana Bosca v Convitto Ecclesiastico a o vznikaní jeho díla. Čte se v ní o těžkých začátcích a o prvních vítězstvích. A zase se setkáváme s jeho matkou, jež přichází na pomoc svému chudému synu. Don Jan Bosco se trvale usazuje v Turině. Napřed bydlil v útulku svaté Filomény, potom ve čtvrti Valdocco** 29
- Nové období v životě Boscově: Kupuje dům, staví nové, buduje kostel sv. Františka. Tehdy umírá matka Boscova, paní Markéta. Bohatá činnost Boscova** 41
- Don Bosco přemáhá četné a velké překážky proti založení Salesiánské Kongregace. Konečně ji Řím schvaluje. Ale ještě před tímto schválením zakládá Don Bosco druhou větev kongregace: Dcery Panny Marie Pomocné. Don Bosco staví chrám Panny Marie Pomocné v Turině** 55
- Rozmach salesiánské kongregace. Don Bosco usiluje o definitivní rozhodnutí Svaté Stolicе a Lev XIII. mu uděluje práva, o něž bojoval a pro která trpěl 30 let. Salesiánští spolupracovníci. Don Bosco posílá první své syny do misí** 67
- V poslední kapitole je psáno o fysiognomii Dona Bosca, o jeho vnitřním životě, o jeho ctnostech a zázracích. Konečně o jeho blažené smrti a oslavení** 81

**Tato kniha vyšla ve sbírce knihovny Života, Praha II.,
Spálená 15. Vytiskla Československá akc. tiskárna
v Praze L. P. 1934.**

Cena této knihy je 10 Kč, na lepším papíře 20 Kč.

**NIHIL OBSTAT. Adalbertus Průša, censor.
IMPRIMATUR. Pragae, die 23. Martii 1934.
Prael. Dr. Theophilus Opatrný, Vicarius generalis.
Nr. 3636.**

K N I H Y T É H O Ž A U T O R A :

Svatý Josef,

patron rodiny. Nákladem Života, Kč 10.—.

Návrat vzdělců,

I.-II. díly à Kč 20.—. V této knize jsou vypsány konverse velkých umělců francouzských (Bourgeta, Claudela, Péguyho, Lottého, Jammesa a j. a j.) a jiných (Barringa, Undsetové, Gemelliho, rektora katolické university v Miláně, Camelliho) atd. atd.

Velký biskup Brynych,

Kč 10.—. Kniha o biskupu, který zemřel před 30 lety a tolik mnoho znamenal a vykonal pro katolicism v Čechách.

Knihy, které třeba čísti,

Edice Krystal v Olomouci, Slovenská ul. Kč 10.—. Tato kniha obsahuje stručnou charakteristiku nejlepších děl, jež možno dáti každému do ruky. Všechny tyto knihy zašle buď autor sám (Vršovice, Barákova 10) nebo „Život“ Praha II., Spálená ul. 15.